

13

HASRET KÖPRÜSÜNDEN SEVGİ OKULLARINA

Seher Durmaz

HASRET KÖPRÜSÜNDEN

SEVGİ OKULLARINA

Seher Durmaz

HASRET KÖPRÜSÜNDEN SEVGİ OKULLARINA

Seher Durmaz

HASRET KÖPRÜSÜNDEN
SEVGİ OKULLARINA

Editör
Hasan Hayri DEMİREL

Görsel Yönetmen
Engin ÇİFTÇİ

Kapak
İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-9944-125-79-6

Yayın Numarası
242

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası Sarnıç Yolu Üzeri No: 7
Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96
Şubat 2010

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Kaynak Yayınları
Kısıklı Mahallesi Meltem Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.kaynakyayinlari.com.tr

İÇİNDEKİLER

Aileme ve
bütün eğitim gönüllülerine…

TAKDİM

Tarihin akışı içinde milletlerin hayatı da nehirlerin macerasına benziyor. Bazen bir nehrin ikiye ayrılan kolları gitgide birbirinden uzaklaşır, farklı coğrafyaların rengi ve kokusuna bürünür ve farklı denizlere dökülürler. Aynı kökten doğan birçok millet bu tarihi serüvenin tabii sonucu değil midir? Peki ya, Azerbaycan ve Türkiye… Oğuz boyunun bu iki gür ırmağının kaderi de buna mı benziyor acaba?. Galiba hem evet, hem hayır. Gerçi bu iki kardeş boyun yolları da yaklaşık bin yıl önce ayrılmış ve her ikisi kendilerine farklı yataklar bularak kaderlerine doğru akmış, gitmiş. Ama çok şükür ki onların kâh dostane kâh hasmane ilişkileri tarih boyunca hiç kesilmemiş. Zaman zaman yataklarından taşan ırmakların suları birbirine karışmış, tatları ve renkleri benzeşmiş. 19.yy.ın sınırları aşan kültürel çalkantıları bu sürece yeni bir ivme kazandırmış ve her iki toplumun aydınları ortak bir geleceğin mayasını birlikte çalmış, hamurunu birlikte yoğurmuş.1918 yılında yaralı Anadolu'nun son büyük enerjisini Ermeni ve İngiliz işgali altındaki bu kardeş topraklar için harcaması ortaklık şuurunun mucizevî ifadesinden başka nedir? Bu gün o hamlenin hatırası olan binden fazla Anadolu evladı müşterek geçmişin ebedi şahitleri olarak şehitler tepesindeki uykularını uyuyorlar.

Şimdi 21.yy.ın başındayız ve 70 yıllık keskin bir koparılışın ardından yeniden olmazların olabildiği mucizevî bir zaman dilimini idrak ediyoruz. Yataklarından taşan iki nehrin suları

yeniden birbiriyle buluşup karışıyor ve son asrın getirdiği yabancılıkları bir kalemde suların altında bırakıyor, siliyor.

Bu mucize ona vabeste diğer bir mucizeyle desteklenmeseydi belki bu coşkular hiç yaşanamayacak ve bu satırlar hiç yazılamayacaktı. Çeyrek asırdır kendi destanına hamile Anadolu coğrafyasının kutlu doğum sancıları tam da bu oluşa rastladı ve ipek kozasına sığmaz hale gelen yeni bir gönüllüler nesli kozalarından çıkarak dost illere doğru kanat çırptılar. Daha önce uzak diyarlara birçok gidişimiz olmuştu ama bu gidiş onların hiç birine benzemiyor. Aklın gönülle, bilginin sermayeyle el ele verdiği bu kutlu gidişte gönüllüler geçtiği her yere çil çil kubbeler değilse de dizi dizi okullar serpiyor ve dünyayı kardeşliğin hâkim olacağı parlak bir istikbale nişanlıyor. Ve şüphesiz bütün bunlar büyük bir feragatle, gayretle ve ilahi inayetle oluyor.

Peki, bütün bu güzelliklerin bir fotoğrafını çekmek ve nisyan ile malul hafızalarımızdan ebediyen silinmesini önlemek için ne yapmalı... İşte elimizdeki güzel kitap bu sorunun somut cevabı olarak önümüzde duruyor. Dikkatli okuyucular, hassas bir kalbin ve ince bir zevkin imbiğinden geçmiş hatıralar toplamı olan Hasret Köprüsünden Sevgi Okullarına üzerindeki Seher Durmaz ismini daha önceki Kırım Hatıraları ile mutlaka hatırlayacaklardır. Toplam 32 yazıdan müteşekkil olan eser Seher Hanım'ın kendisi gibi yazar olan eşi Şahin Durmaz'ın kitabın yazılış hikâyesini anlatan bilgilendirici bir takdimiyle başlıyor. Durmaz çifti birbirine her bakımdan kanat olmasını bilen bahtiyar bir aile. Nitekim eser boyunca yer yer rastladığımız bilgilendirici notlar Şahin Bey'in eser-i himmeti. Bu bakımdan onu eserin ikinci yazarı olarak kabul etmek herhalde zait olmaz.

Söze selamla başlamak sohbetin adabından değil midir? Kitabın manzum şiir tadındaki ilk yazısı Seher Hanım'ın tercümanı olduğu böyle bir selamla, Anadolu'nun Azerbaycan'a selamı ile başlıyor. Diğer denemeler konu bakımından oldukça

çeşitli. Kafkas Üniversitesi, kolejler, Zaman gazetesi, çarşı pazar, insan ilişkileri, gurbet duyguları vs. bunlardan başlıcaları. Bu hadiseler arasında şüphesiz çarpıcı olanları, iz bırakanları da mevcut. Ancak bence eserin değeri anlatılan hadiselerden çok ona derinlik katan ele alış ve ifade ediş biçiminde. Seher Durmaz gördüklerini gözden gönüle indirmesini, orada dinlendirip demlendirmesini bilen bir iç insanı olma yanında ihsaslarını gergef gibi işleyebilen titiz bir kalem. Bu yüzden yazılarında sıcak bir gönlün buğusu, rayihası kadar saygıya layık bir dil ve üslup işçiliği de var. Bu bakımdan sanırım ki eserden çarpıcı hadise meraklılarından çok bir iç arayışı ve bedii zevki olan okuyucular daha çok zevk alacaklar.

Bu satırların yazarına gelince Durmaz ailesiyle 10 yıl önce Kırım'da kesişen yolumuz şimdi Bakü'de yeniden buluştu. Her biri başka bir coğrafyanın ekmeği ve suyuyla büyüyen o günün çocukları Celalettin artık delikanlı ve Refia ise genç bir kız sayılır. Kucaktaki Nurettin ise, abisi ve ablasına çoktan yetişmiş. Demek ki çocuklarımız da hayallerimizle birlikte büyüyor, serpiliyorlar. Dilerim ki bir sonraki seferde yollarımız başka bir ülkede, Durmaz çiftinin yeni bir eserine takdim yazarken yeniden kesişsin.

Cihan OKUYUCU

KİTABIN KISA HİKÂYESİ

Azerbaycan, Türk insanına "bir millet iki devlet" veciz ifadesiyle anlatılacak kadar yakın fakat bu yakınlığa rağmen hakkında Türkiye'de çok fazla bilgi olmayan kardeş bir ülkedir. Durmaz ailesi olarak 2004 Temmuz'unda Bakü'de çalışma teklifi aldığımızda biz de genel bilgilerden çok fazlasına sahip değildik. Nitekim Bakü'ye yerleştikten sonra Azerbaycan insanıyla ne kadar birbirimize benzediğimizi fark ettik ve ortak yanlarımızın fazlalığına şahit olduk. Bakü'nün limanıyla İzmir'e, İçerişehiriyle İstanbul'a olan benzerliğinden, damak tatlarımızın aynılığına; aile, komşu, dostluk ilişkilerimizdeki yakınlığa kadar birçok noktada buraya çok kolay alıştık.

Burada yaşadığımız günler içerisinde akıp giden olayları kaydetmek, bir nebze de olsa ileride hatıralarımıza yazılı mesnetler oluşturmak isteğimiz vardı. Bu arzumuzun sebebini anlatmak isterim:

1995 Temmuz'unda Romanya'daki "Türk Okullarında" vazife yapmak üzere yola çıkmıştık. Ailemiz iki küçük evladımız ile dört kişiydi. Bu mütevazı kafile büyük bir heyecan içerisinde hazırlıklarını yapıp yola düştü. Bükreş'e yerleşmemizin ilk aylarında ailemize katılan Nureddin'le biraz daha genişledik. Üç buçuk yıl yaşadık Tuna Nehri'nin sol yakasında. Dobruca'yı dolaştık; Saber Hala'yı tanıdık, Köstence'de geçmişin tatlı nağmelerini dinledik. Galiçya'dan dönen askerlerimizin sesine ses vermek istedik.

1998 yılı sona ererken, Müslümanların Ramazan'ı ve Hıristiyanların bayramlarının birbiri içine girdiği bir zamanda kışın zirvesinde, karın–buzun altında ayrıldık Bükreş'ten… Karadeniz'in diğer bir kıyısında bulunan yeşil yarımada Kırım'a düştü yolumuz. Güzel dostlarla tanıştık. Yürekleri saf, niyetleri samimi, gayretleri dağlar gibi. Kendimize yabancı bildiğimiz bir dünyada sevgiyi, kardeşliği, dostluğu bulduk. Oraları çok sevdik. Acı-tatlı hatıralarla üç buçuk yıl da adı sürgünle anılan bu "güzel gurbet" elinde yaşadık. Ve 2002 yılı yazında "ak topraklar"dan ana vatanımıza döndük.

Döndük ama ana vatanda yaşamanın kolaylıklarına rağmen bir müddet sonra "gurbet diyarları", "ata yurt", ya da en çok kullanılan haliyle "Orta Asya" bir hasret buhurdanlığı gibi içimizde tütmeye başlamıştı. O günleri kaleme dökmek istediğimizde zorlukla karşılaştık. Hafızamız yeterince kolaylık göstermedi. Olayların detaylarını hatırlamak zor oldu. İçinde yaşarken hemen yanı başınızda olan kaynaklar, bilgiler şimdi çok uzaklardaydı. O zaman bir daha nasip olur da yine Asya topraklarında yaşayabilirsek, günlük tutmak, not almak, hayatın içinde sıradanmış gibi yaşananları kaydetmek için söz vermiştik.

2004 yılı yazında Azerbaycan'a geldiğimizde bu mütevazı niyet, eşim Seher Durmaz'ın yazılarında bir nebze de olsa gerçekleşti. Bunlar yaşanılanları sıcak sıcak kaydetmek isteğinden ortaya çıktı. Evet, bu çalışma böyle bir niyetin gerçekleşmesi yolunda gösterilen gayrettir.

Kitapta yer alan yazılar çoğunluğu itibarıyla kalbi hadiselere hüşyar, kalemi hassas eşim Seher Durmaz'ın Zaman Gazetesinin Azerbaycan baskısında "Hayatın İçinden" köşesinde çıkan yazılarıdır.

Ayrıca yazılara konu teşkil eden hadiseleri biraz daha etraflı anlatabilmek üzere çoğunlukla Zaman Gazetesi Azerbaycan

baskısı ile Azerbaycan'da çıkan diğer gazetelerden alıntılar yapılmıştır.

Kitapta yer alan yazılar, genellikle ailemizin etrafında gelişen olayları anlatıyor olmasına rağmen mensup olduğumuz sosyal ortam ve iş çevresi itibarıyla "Türk Okulları" ve misyonuyla beraber gelişmekte ve cüzi de olsa tarihe farklı bir pencereden bakmaya çalışmaktadır.

Azerbaycan dilinden yapılan aktarmalarda Azerbaycan diline has anlatım tarzı muhafaza edilmiştir. Ancak Azerbaycan alfabesine mahsus olan birkaç fazladan harfin Türkçedeki şekillerini kullanmayı tercih ettik. Metin içerisinde anlaşılmasında zorluk olacak kelime ve deyimleri dipnotlarda lügatçe halinde vermeyi uygun gördük.

Kitabın kardeş ülke Azerbaycan'ı tanıtmaya bir vesile olmasını temenni ediyoruz.

Şahin Durmaz

SANA SELAM GETİRMİŞEM
CAN AZERBAYCAN'IM

Azerbaycan-Türkiye

Bir ananın iki oğlu,
Bir amalın iki kolu.
O da ulu, bu da ulu
Azerbaycan-Türkiye

Dinimiz bir, dilimiz bir,
Ayımız bir, ilimiz bir,
Eşgimiz bir, yolumuz bir
Azerbaycan-Türkiye.

Bir milletik, iki dövlet
Eyni arzu, eyni niyyet.
Her ikisi cümhuriyyet
Azerbaycan-Türkiye.

Birdir bizim her halımız
Sevincimiz-melalımız.
Bayraklarda hilalımız
Azerbaycan-Türkiye.

Ana yurdda-yuva kurdum,
Ata yurda könül verdim.
Ana yurdum, ata yurdum
Azerbaycan-Türkiye.

Bahtiyar Vahabzade

Ata yurdum, ecdât ruhlum Azerbaycan! Anayurdum, necip soylum Türkiye'mden sana selam getirmişem. Türkiye'min havasından-suyundan, taşından-toprağından zerreler adedince, katreler kıymetince selam...

Aziz vatan, cân u cânân Azerbaycan! Her köşesi cennet vatanım Türkiye'mden sana selam getirmişem. Cânım İstanbul'dan, Ege'nin İncisi İzmir'den, Yeşil Bursa'dan, Balıkesir'in tertemiz havasından, Karadeniz'in büyülü doğasından, Akdeniz'in serin yaylalarından, Anadolu'nun mor dağlarından semalar derinliğinde, deryalar enginliğinde selam...

Ak Asyalım, Asya şanlım Azerbaycan! Bir zamanlar Asya'dan göçen, ovalardan-obalardan geçen, hayallerinde dağları aşan; şimdilerde, -bir oraya bir buraya koşan neşenin çocukları gibi- yeniden Asya'sına koşan anlı-şanlı Anadolu'mdan sana selam getirmişem. Hz. Eyyûb'un semtinden, Yûşâ Tepesi'nden, Derviş Yunus'un dilinden, Mevlâna'nın gönlünden, cihanlar boyunca, ummanlar hacmince selam...

Ak alınlım, ay benizlim Azerbaycan! Ak yolun yolcuları, Ay Yüzlü'nün sevdalıları olan saf Anadolulu'mdan sana selam getirmişem. Gönülleri coşkun, şiveleri aydın, türküleri sevdaları aşkın, nezih Anadolu insanlarından bamteline dokunan nağmeler tesirinde, bir kırık testiden sızan inciler bahâsında selam...

Gül Hazarlı'm, çok vakarlım Azerbaycan! Güllere vurgun, güneşe tutkun Türkiye'mden sana selam getirmişem. Dört mevsimi alımlı, gecesi-gündüzü büyülü, ırmakları köpüklü, ormanları uğultulu memleketimin sırlara bürünüp aktığı ikliminden, esen yeller serinliğinde, yağan rahmetler bereketinde selam...

Hoş şivelim, şair gönüllüm Azerbaycan! Her gün bahçesinde-bağında bir başka faslın yaşandığı, akında-karasında rengârenk güzelliklerin çağladığı, Türkiye'mden sana selam getirmişem. Gönülleri neşeye boğan rengârenk yazdan, yüreklerdeki sevgiyi artıran manzaralardan, revaklara boşalan kuş nağmelerinden, kaç

yanık yolcuya soğuk su sunduğu meçhûl çoban çeşmesinden, zikirler gibi cezbeli, şükürler misâli cevherli selam...

Yüreği aşktan, kaynağı şevkten vatan Azerbaycan! Aşkla çarpan yüreklerden, şevkle koşan adımlardan, gönlü yanık dostlardan sana selam getirmişem. Hasret ve kederlerini maziye gömmüş, geleceğin lütuf yamaçlarına kurulmuş, yeniden yeşeren ümitleriyle tüllenmiş, saadet dolu ruhlardan sürurlar hafifliğinde, umutlar afifliğinde selam...

Özü kerim, aslı halim dost Azerbaycan! İç içe gurbetlerle kıvranan herkese vuslat havası yaşatan, birer ana kucağı kadar şefkatli ve birer yuva kadar sıcak camilerimizden sana selam getirmişem. Bir seher vakti içimizdeki bütün ıssızlıkları çözen mütevazı bir köy camisinden okunan ezanlar kadar aziz; bir öğle sıcağında içimizi serinleten, Kurşunlu Camii'nden yükselen ezanlar kadar hikmet-âmiz; bir hazin ikindide loş odalarımızın içini lebâleb dolduran bir mahalle mescidinden gürleyen ezanlar kadar nâfiz (içe işleyen, etkili olan); bir kandil akşamında, dünyamızı boğan bütün karanlıkları çözen, Yenicami'den akseden ezanlar kadar bâriz; ve yine bir yatsı yorgunluğuna en müessir tiryak olan, Ulu Cami'den duyulan ezanlar kadar nevâz (okşayıcı, iyi edici) selam...

Ata yurdum, ecdât ruhlum kardeş Azerbaycan! Anayurdum, necip soylum Anadolu'mdan sana selam getirmişem. Onlarca, binlerce, milyonlarca selam...

Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerine olsun Can Azerbaycan!

HASRET KÖPRÜSÜNDEN SEVGİ OKULLARINA

Hasret Köprüsü

Her gün o köprüyle göz-göze durub,
Nece sessiz-sessiz tek danışardım[1]
Günahsız mahbusuyam boynumu burub,
Belki hayalimde dağlar aşardım.

Hasretle bakardım o yan sahile,
Derdi öz içimde çekerdim, Allah
Hasreti bizlere kıyan sahile,
Muhabbet tohumu ekerdim, Allah

Ali Rıza Halefli

Dünyaya açılan Türk okullarının, uzmanların ve siyasi liderlerin dilinden anlatıldığı "Barış Köprüleri" kitabını okuyanlar, Türkiye ile Azerbaycan arasına kurulan "Hasret Köprüsü" öyküsünü pekâlâ bilirler. Uzun yıllara dayanan bir hasretin, henüz on beş yıl önce kurulan "Hasret Köprüsü" ile son bulup vuslata dönüş öyküsüdür bu; okuyanları da en az yaşayanları kadar etkileyen, tüylerini diken diken eden.

"1990'lı yılların henüz başlarıdır. Azerbaycan bağımsızlık mücadelesini verirken, Nahcivan'da had safhaya ulaşan bir kıtlık baş gösterir. O zamanlar Erzurum'da görev yapmakta

---

1 Danışmak: Konuşmak

olan Ali Bayram Bey, -Türk müteşebbislerin mümessili olarak- Azerbaycan'a yardım maksadıyla, o zamanın Azerbaycan Başbakanı İbrahim Bey'le temasa geçer. Başbakan; "Bunu telefonda halletmemiz zor. Durumu Haydar Aliyev Cenapları'na da anlattım. Kanaati, sizin Aralık sınırına gelmeniz ve orada bu işi konuşmamızdır." der.[2]

"Varılmaz yol değil, nice hardasın?
Ben burada, sen ise aha şurdasın.
Bilirim bu sıra sen de dardasın.
Gelmezsem darılır Hasret Köprüsü."[3]

Belirlenen tarihte, Ali Bayram Bey oradadır. Aklında ise, Cumhurbaşkanı Turgut Özal'dan dinlediği bir proje vardır. Kars'ın Aralık ilçesinden öte tarafa, Aras Nehri üzerine "Hasret Köprüsü" yapılacaktır. Nehrin en dar yerinden, ancak küçük bir kayıkla karşıdan karşıya geçiş sağlanmaktadır. Ali Bayram Bey, o kayıkla karşıya geçer ve: "İhtiyaçlarınızı söyleyin, bizim milletimiz vefalıdır, duyarlıdır; kendisi tok olduğu halde komşusunun aç yatmasına asla tahammül etmez." der ve geri döner.

Yardımlar hızla toplanır. Haydar Aliyev, Aras Nehri'nin en dar yerine, hem yardımların Nahcivan'a ulaştırılması, hem de iki ülke arasındaki dostluğun sembolü olması için bir köprü yapmaya karar verir.

"Aynı iklim, aynı toprak, aynı kan,
Aynı türkü kulaklara yayılan.
Burası Kars, Iğdır. O yan Nahçıvan,
Umutla örülür Hasret Köprüsü."

Köprü yapılır. Açılışı için, iki ucunda binlerce insan, heyecanla beklemektedir.

---

2 Barış Köprüleri: Dünyaya Açılan Türk Okulları, DA Yayıncılık, Ufuk Kitapları,2006, sh.10

3 Bu ve müteakip dörtlükler Günerkan Aydoğmuş'un "Hasret Köprüsü" isimli şiirinden alınmıştır.

...

Köprünün ortasında birlikte kurdeleyi keserler; halk iki taraftan köprüye ilerler. Köprü sallanmaya başlar. Bazı tahtaları sökülür. Aliyev ve Ali Bayram düşmemek için birbirlerine sarılırlar. Aliyev: "Ali Bayram, endişe etme, ikimiz bu iki milletin kavuşması için gösterdiğimiz çabadan dolayı düşersek de düşelim. İki Ali feda olsun bu halkın dostluğuna, hasretinin bitmesine." der. İki Ali, Türkiye tarafına geçerler...[4]

"Hasretim, yetmiş yıl geçti aradan
Hasretim, bu sabır sanma sıradan
Hasretim, bir ışık parlar buradan
Düş değil, erilir Hasret Köprüsü."

Toprak; hasretle öpülüp koklanır. O Hasret Köprüsü'nden geldikleri gibi dönüp giderler. Onları Türkiye'den yardım götüren konvoylar izler." [5]

Kısa sürede, Hasret Köprüsü, ülkeler arası Eğitim Köprüsü'ne dönüşür; birer barış köprüsü olan ve yeryüzünün dört bir yanına dağılmış bulunan 300'ü aşkın sevgi okullarına.

---

[4] Barış Köprüleri, sh.10

[5] Barış Köprüleri, sh.10

SEVGİ OKULLARI

"Türkiyenin mektebleri yahşı işler görür. Bu bizim günü-günden münasebetlerimizin artmasını gösterir ve men bunların hamısını destekleyirem.

Ümidvar olduğumu bildirmek isteyiremki, bu mektebler Azerbaycanda genclerin geniş tahsil alması üçün bize yardım edir. Ona göre de çalışıram ki, bu mektebler burada yahşı çalışsınlar, daha çok sayıda olsunlar."

Haydar Aliyev
Azerbaycan Cumhuriyeti Kurucusu

Çağları aşan bir mefkûrenin ilmek ilmek dokunuşunun öyküsüdür Sevgi Okulları. Merkezine insan sevgisinin yerleştiği o mefkûre için, yurdundan yuvasından uçup gidenlerin ülküsüdür. Birer umut olur, ışık olur o yolun yolcuları; yağmur yüklü bulutlar gibi, şakır şakır boşalırlar sevgiye âşık topraklara; hoşgörüye âşina tomurcuklara. Sevginin otağı sayılan gönüllere girerler, yine sevginin çerağıyla ışık olup, ruhlara akarlar.

"Takdîr-i Hüdâ kuvve-i bâzû ile dönmez,
Bir şem'a ki Mevlâ yaka, üflemekle sönmez."

Bir şem'a yakılır, bundan on beş yıl önce, Odlar Yurdu'nda, Can Azerbaycan'da. Asırlık hasretleri dindiren, kardeş yüzleri güldüren, yanık yürekleri ümitle besleyen bir şem'a yakılır. Bir süre sonra, bütün dünyaya açılacak olan Sevgi Okulları'nın ilki açılır.

Ve aradan on beş yıl geçer. O büyük düşünce, sevginin gücüyle, sevmeyi sevdâ hâline getirenlerin omuzlarında yükselir. Ana vatanın bağrından, kardeş toprağın menba'ından fidan olur, filiz olur; dal budak salıp göklere ser çeker ve mevsimleri dahi hayrete düşürüp, meyveye durur Sevgi Okulları. Kamboçya'dan Afrika'ya, Amerika'dan Fas'a, Latin Amerika'dan Pasifik'e, Rusya'dan Baltık Cumhuriyetleri'ne, Almanya'dan Papua Yeni Gine'ye kadar her coğrafyaya uzanır. Mevlânâ örneğinde olduğu gibi, bir ayağını vatan toprağına koyup sabitleyen ve diğer ayağıyla bütün dünyayı dolaşan birer barış köprüsü olur. Hangi coğrafyaya, hangi kıtaya, hangi insana giderlerse gitsinler, hep aynı ilgiyle, aynı sevgiyle karşılanırlar. Hepsinde aynı başarıyı yakalayıp, aynı heyecanı oluştururlar. Bulundukları ülkenin kültürüne, geleneklerine saygı gösterip, kendilerini hür düşünen, sağlam ruhlu bir nesil yetiştirmeye adarlar. "Gönül elçileri" vasfını kazanıp, dinler arası beraberliğin şifresini, medeniyetler arası köprülerin mihenk taşını teşkil ederler.

Dili, rengi, dini ne olursa olsun, insanı sevmeyi amaç edinmiş Sevgi Okulları, şimdilerde 90'ı aşkın ülkedeki, 300 civarında eğitim kurumuyla, ismini bile çoğu insanın duymadığı uzak diyarlarda, mutluluk veren, sevmeyi bilen, gönüller fetheden nesiller yetiştirmeye devam ediyor.

Sevgi Okulları'nın çocukları aynı sırayı paylaşıyor, aynı masada yan yana yemek yiyor, aynı odada yatıp kalkıyorlar. El ele verip diz dize oturuyorlar; kendilerini sevgi meşk etmeye adamış öğretmenlerin muhabbet rahleleri önünde. Muhabbetle iki büklüm olup, her zaman sevgiye selam duruyorlar. Asyalı, Avrupalı, Afrikalı, Avustralyalı, Amerikalı çocuklar, beş kıtalık sevda türküsüyle yeniden doğup; çağın sevgi çağlayanından oluk oluk akıyorlar.

Farklı rengin, dilin, dinin ve ırkın bu çocukları bir koro hâline gelip, bütün dünyaya, sevgi ve barış şarkıları okuyorlar:

"Şu dünyadaki en mutlu kişi, mutluluk verendir.
Şu dünyadaki sevilen kişi, sevmeyi bilendir.

.

Şu dünyadaki en zengin kişi, gönül fethedendir;
Şu dünyadaki en üstün kişi insanı sevendir.

.

Bütün dünya buna inansa, bir inansa,
hayat bayram olsa."

ÇAĞIMIZIN SEVGİ DOLU ÖĞRETMENLERİ

Sevgi, her kapıyı açabilecek sırlı bir anahtardır. Onunla açılamayacak hiçbir kapı yoktur. "Sevgi Okulları"nın kapılarını da açan, bu sırlı anahtardır. Onunla atılır okulların temelleri, onunla yükselir kat kat okul binaları, onunla döşenir laboratuarları ve sınıfları, onunla dizilir kütüphanelerinin kitapları. Bir okul, ne kadar güzel olursa olsun, öğretmeni olmazsa ne ifade eder ki? Okulu okul yapan öğretmenlerdir. Sevgi okullarının kapılarını açanlar da, "Çağımızın Sevgi Dolu Öğretmenleridir." Onlar, muhabbet rahleleri önünde diz çöküp, ömrünü sevgi meşk etmeye adamış talihli öğretmenlerdendir. Her biri, âdetâ Mevlânâ gibi: "Gelin, aramıza katılın; biz, gönül insanlarıyız. Gelin, bize katılın da sevgi kapısından içeriye giriverin." derler ve bütün öğrencilere, gönül dilleriyle seslenirler.

Kalpleri pırıl pırıl, dimağları ışıl ışıl öğrenciler, birer birer girerler, "Sevgi Okulları"nın kapılarından. Bakışları insanî duygularla buğu buğu öğretmenlerinin gözlerindeki sevgiyle karşılaşırlar. Onların, herkese ve her şeye gamze çakan gönüllerindeki sevgiyi okurlar. Sevgiyle yürürler öğretmenlerinin izinden ve bu yolda yürüyenlere, hayatları boyunca, hiçbir kapının kapanmayacağını öğrenirler. Belki de, dünyanın hazinelerini açabilecek sırlı bir anahtara mâlik olmuş sayılırlar.

Çağımızın sevgi dolu öğretmenleriyle açılır, sevgi okullarının bağrına düşen sevgi tohumları. Sevgi güneşi öğretmenlerinden güç alırlar; âb-ı hayat olan ilim ve hikmet pınarlarından içerler kanasıya. Öğretmenlerinin dudaklarındaki muhabbetten

tebessümle beslenirler. Kızıl bir şafak duası olup tomurcuk açarlar. Seher aydınlığına ulaşmak için, dallardan göğe doğru hâhişkâr bir şekilde atılırlar. Her biri birer sevgi çiçeği olurlar; "Sevgi Okullarının Sevgi Çiçekleri" Çağımızın öğretmenleri, bu saf ve tertemiz çiçeklerin bahçıvanlarıdır. Sevgi eken, sevgi biçen, sevgi toplayan ve sevgi koklayan bahçıvanlar.

Çağımızın sevgi dolu öğretmenleriyle açılır, çocukların birer sevgi otağı olan kalpleri. Sevginin kuşatıcı tayfları içinde, harman olur zihinleri; sevgi mesajlarıyla fethedilir gönülleri. Pervaneler ışık neşreden lambaların etrafında dönerler de, yanmayan ampullere itibar etmezler ya. Öğrenciler de, öğretmenlerinin her zaman par par yanan sevgi çırağlarının etrafında döner dururlar. Karşılıksız sevgiyle doğrulurlar. Hayatlarının manasını bulurlar. Ufuklar kadar geniş, güneş gibi parlak bir gönül aydınlığına kavuşurlar. Aydınlanır yolları; sevgiden kadifeye döner dünyaları. Sonra, açabildikleri kadar açarlar şefkat sinelerini, gerebildikleri kadar gererler sevgi kanatlarını. Kanatlanan muallimlerinin himmetiyle, yükselebildikleri kadar yükselirler. Gök kubbe gibi sevgi arşı haline gelirler. "Sizi gökte arıyormuşum öğretmenim, yerde buldum. Allah, ayağıma gönderdi." derler.

Çağımızın sevgi dolu öğretmenleriyle açılır, sonsuz hazinelerin kapıları. Hayat, bir güneş gibi âdetâ yeniden doğar. Dünyanın dört bir yanı güzelliklerle ağarır. Rengârenk çiçekler etrafa tebessümler yağdırır. Bütün varlık coşup raksa durur. İnsanlık sevgi kaynaklı bestenin gür sesi olur.

Evet; diğerkâmlık ve başkaları için yaşamak, insanoğluna ait yüksek bir duygudur ve kaynağı da sevgidir. İnsanlar arasında bu sevgiden en çok hisse alanlar, en büyük kahramanlardır. İçlerindeki kinleri, nefretleri söküp atmaya muvaffak olmuş; sineleri karşılıksız sevgiyle çarpan, cânlarını aşka adayan, herkese şefkatle ulaşacak heyecan taşıyan kahramanlar. Çağın sevgi dolu öğretmenleri de, işte o kahramanlardandır.

DALLAR MEYVEYE DURDU

"Bilirem ki, bu liseyler Çağ Öğretim Şirketine aiddir. Onların işinden çok memnunam. Bu liseylerin faaliyeti Azerbaycanda tahsilin seviyesinin yükselmesine hayli kömek[6] edir. Biz bu liseylerin işini nümune kimi gösteririk. Diger mektebler bu liseylerin faaliyetinden öğrenirler. Men buna göre öz teşekkürümü bildirirem."

Haydar Aliyev
Azerbaycan Cumhuriyeti Kurucusu

"Bu mekteblerde tahsil alan şagirdlerin[7] bilik[8] seviyeleri çok yüksektir. Olimpiyadalarda uğurlar[9] kazanırlar."

İlham Aliyev
Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Başkanı

"Gelin bu mektebleri destekleyek ve yayılmasına kömek gösterek"

Misir Merdanov
Azerbaycan Cumhuriyeti Tahsil Naziri

Bundan on beş yıl önceydi. Atalar yurdu, bin bir hasretle beklediği konuklarını ağırlamanın sevincini yaşıyordu. Bir avuç yiğitti feyizyâb toprakları sevindiren; asırlık hasretleri dindiren.

---

6 Kömek: yardım
7 Şagird: Öğrenci, talebe
8 Bilik: Bilgi
9 Uğur: Başarı

Işığa gönül vermiş bu yiğitler, ümitvâr yürekleriyle, yepyeni dünyalara kucak açarken, dört bir yana ışık tohumları saçmışlardı. Aylar geçti. Yiğitlerin alınlarından terler boşaldı arza; toprağın dudağından dualar yükseldi semaya. Yüzler, Hakikat Güneşi'ne çevrildi; geceli gündüzlü sancılar çekildi. Zira yol uzundu, menzili çoktu, geçidi yoktu. Oysa ufuklar, "gel, gel" diyor; yıldızlar göz kırpıyordu. Ufku enginlerle aşılacaktı uzun yollar; iradesi yay gibi gerginlerle geçilecekti menziller. Kâh kanatlanacaktı yiğitler; kâh da dirilişle çağlayacaklardı. Yoldan dönmek yoktu; çark edip durmak da. Maksuda erişilecek ve meyveler derilecekti. Günler geçti. Gökten yağan sağanaklarla, gönülleri saran sevgiden tâklarla tohumlar, taşı toprağı şakk etti; intişar etti. Çekirdekler göğerdi, filiz oldu, ağaç oldu. Ağacın dallarında, nice efsunlu çiçekler tebessüm etti. Ve gün geldi; dallar meyveye durdu. "Güneşler sönse de sönmemeye söz!" dedi dallardaki meyveler, hercai gözleriyle Hakikat Güneşi'ne bakarak. Günler solsa da solmamaya and içti, semavî özleriyle ak ufuklara odaklanarak. Atalar yurdunun münbit topraklarından biri de Can Azerbaycan'dı. Işık süvarileri, bu muhip topraklara da kadem basmışlar; her yere nurlar saçmışlardı. Onlar çalıştıkça yollar öğünmüş, ufuklar ağarmış, zümrüt tepelere panjurlar açılmıştı. Yıllar geçti. Her geçen yıl, rengârenk meyveler derildi.

İrem ülkesine benzeyen bu topraklarda yine bir hasat mevsimi... Ömürleri ışığa adanmış öğretmenler, gözleri pırıl pırıl öğrenciler, gözleri-gönülleri aydın vâlideynler… Yılın alınları ak, başları dik mezunları; alkış tufanına şayan fizik, kimya, matematik şampiyonları... Yaldızlı diplomalar; altın, gümüş ve bronz madalyalar, şaheserlere taş çıkartan projeler... En önemlisi de, ilim erleri, fazilet abideleri, sanat dâhileri ve geleceğin ruh mimarları... Kendi özüne, vicdanındaki dünyasına ve yitirdiği cennetlere koşan ümit nesilleri… Ey beklenen günlerin aydın nesli; siz, kışta değil; cennet-asa baharlarda geldiniz. Geldiniz;

gözlere fer, gönüllere cevher oldunuz. "Hey gidi günler" dediniz; okullu günlerinizi, tebeşir kokulu derslerinizi özlemle yâd ettiniz. Şimdi gözlerinizi aydınlık günlere çevirin. Çehrelerinizi tebessüm gülleriyle bezeyin. Güneşler sönünceye, günler soluncaya kadar aydınlatın cihanı. Ebemkuşağı olup sarmalayın asumanı. Işık tohumlarınızla güldürün kara toprakları. Günler dolsun, aylar sayılsın, yıllar geçsin. Çekirdekler filiz olsun, ağaç olsun; dal budak salsın cihana. Dallar meyveye dursun; cihanlar cinân olsun. Siz yediverenler olun…



Çağ Öğretim İşletmeleri
2004–2005 Eğitim Dönemi Mezuniyet Töreni

ŞİMDİKİ ÇOCUKLAR HARİKA

"Uşagların[10] bu mesajları bütün cemiyyete ders olmalıdır"[11]

Hüseynqulu Bağırov
Ekologiya ve Tabii Servetler Naziri

"Uşagların göre bildiklerini böyüklerin göre bilmemesi bizi utandırır"[12]

Rabiyyet Aslanova
Milletvekili

Ilık bir Nisan gününde, enteresan bir serginin ev sahipliğini yapan sergi salonunun önündeyiz. Az sonra, birbirinden güzel projeler karşılayacak bizi. Sergiyi büyük bir heyecanla gezecek, şu ana kadar bakıp da göremediklerimizden büyük bir kısmını göreceğiz.

"Üçüncü Göz"[13] adını taşıyor, Enstalâsyon Proje Sergisi. Her bir proje, güzelliğiyle göz kamaştırırken, her bir karesiyle

---

10 Uşag: Çocuk

11 Zaman Azerbaycan Gazetesi, 16 Nisan 2005

12 Zaman Azerbaycan Gazetesi, 16 Nisan 2005

13 Çağ Öğretim İşletmelerine bağlı Kafkas İlköğretim Okulu ve Kafkas Gimnazyası öğrencileri, 14 Nisan 2005 tarihinde Bakü Settar Behlülzade Sergi Salonu'nda insanları kâinata yeni bir gözle bakmaya ve görmeye davet etmekte ve "Üçüncü Göz" adını verdikleri serginin maksadını gönderdikleri davetiyede şu şekilde izah etmektedirler:
'Beli' deyib tasdik etmeye telesmeyin. Çünki bakmak ve görmek ne kadar birbiri ile alakalı olsalar da, netice itibarı ile hem de farklıdırlar. Görmek üçün iki göz kifayet deyildir. Bize üçüncü göz gerekdir.

de etkili mesajlar sunuyor. Çok emekle, uzun uğraşılarla ortaya çıkan bu harikulade çalışmalar, şimdi gözümüzün önünde arz-ı endam ediyorlar. Projelerin minik sahipleri de, önce kendilerini, sonra da eserlerini tanıtıyorlar konuklarına:

– Men, Qafqaz Gimnaziyası üçüncü sınıf şakirdiyem.

– Ben, Qafqaz İlköğretim Okulu, beşinci sınıf öğrencisi.

Bu girizgâh, insanın mest olmasına kâfi geliyor. Sonrasında, aynı ciddiyet ve sevecenlik içinde dile geliyor şaheserler. Bir projede, zaman darağacına asılmak üzere olan insanlarla, zamanı iyi değerlendirmenin, onu boş yere harcamamanın önemi vurgulanıyor.

"Sevgiyi Öldürmeyin" mesajı, kalplere hapsolmuş sevginin varlığını hatırlatırken, sevginin katili olan kötülüklerden yüz çevirmeyi de salık veriyor.

Beş ayrı kalpten müteşekkil proje, "Kaç çeşit kalp vardır?" sorusunun en yalın cevabını veriyor. Delik deşik bir kalp "yaralı", ikiye ayrılmış bir kalp "kırık", kapkara bir kalp "kötü", pürüzsüz bir kalp "iyi", paralara sarılmış bir kalp de, "Para hırsı bürümüş" kalpleri temsil ediyorlar.

"Su hayattır" diye haykırıyor, mikroplardan arındırılmış, çöplüklerden kurtarılmış su projesi.

Bir terazinin bir kefesine konan gülün, diğer kefesindeki dünyaya göre daha ağır çekmesi, en tesirli "sevgi" mesajını veriyor.

Hayatımızı temin etmeye hizmet eden «Tabiat» adı verdiyimiz torpak, su, hava ve güneş, yer üzerindeki canlılar ve bitkiler âlemi dil açıb danışa bilseydiler, kıymeti heç ne ile ölçüle bilmeyecek bu nimetlere karşı lakaydlığımız ve bazen düşman münasibetimize göre bize ne deyerdiler?

Beli, bize üçüncü göz gerekdir. Gören, eşiden ve danışan göz… Bu göz beynimizde yerleşir, ışıgını kalbimizden, enerjisini vicdanımızdan alır. Bu gözle bakan adam ise tekce görmür, hem de eşidir, hiss edir.

Ele bil göz ki, etraf muhitde olan herşeyi canlı veya cansız olsun, onlann her birini görsün, onlann dilini başa düşsün, sözlerini eşitsin."

Bir deprem sonucu yıkılan gönüllerin tamiri adına, yeni bir okulun gür bir ses, büyük bir destek olacağını hatırlatıyor bir başka çalışma.

Ağaca saplanmış sapsız bir balta, bir öğrencinin dilinden, "Ağaçlar, dünyamızın akciğerleridir. İnsanlar nefes alıp veriyorsa, bunu ağaçlara borçludur." ifadeleriyle, ağaç kesim ve yıkımlarına isyan ediyor.

Savaş alanına dönmüş bir stadyumun başındaki öğrenci soruyor: "Biz sporda barış ve kardeşlikten yanayız. Ya siz?" Sigaranın sağlığa zararları, içkinin bütün kötülüklerin anası olduğu birkaç projenin konusunu teşkil ediyor. Hatta bir öğrenci grubunun: "Sigara öldürür, hayatları söndürür." sloganıyla salon çınlıyor.

"Sessiz Yer Ahtarıram" diye yalvarıyor, gürültüden canı burnuna gelmiş bir öğrenci.

"Hara Gedir Bu Dünya?" diye sormadan edemiyor bir şakirt, yolunu yönünü şaşırmış dünya karşısında.

Pembe dünyasını taşımış, bir çocuk da titiz çalışmasına. O dünyadan sesleniyor dünyamıza: "Bütün çocukların pembe dünyaları vardır. Dünyada savaşlar olduğu için, bizim pembe dünyamız bozuluyor. Ne olur, savaşlar olmasa, bizim pembe dünyamız bozulmasa."

"Üçüncü Göz" çocukların hayallerindeki pembe dünyaların, kalplerindeki sonsuz sevgilerin, dimağlarındaki çarpıcı fikirlerin şirin bir meyvesiydi. Sergi salonundan ayrılırken, biz büyüklerin nutkunu kesen, hayretini artıran, gözünü açtıran küçükler karşısında şöyle demeden edemedik:

"Şimdiki çocuklar harika."

"ZAMAN"LA KURULAN KARDEŞLİK KÖPRÜSÜ[14]

"Zaman qazeti ilk günlerden Azerbaycanda uğurlu faaliyyet gösterir. Azerbaycanı her sahada desteklediyine göre Zaman'a teşekkür edirem. Zaman'ın Azerbaycana desteyi tebligat deyil, yürekden gelen samimi destekdir."

İlham Aliyev
Azerbaycan Cumhuriyeti
Devlet Başkanı

Bir ananın iki oğlu, bir ağacın iki kolu gibidir Azerbaycan-Türkiye. Her ikisi de uludur; her ikisi de aynı niyet ve aynı arzularla doludur. Her bir Türkiyeli'nin Azerbaycan'ı sevdiği gibi, her bir Azerbaycanlı da Türkiye'yi sever ve bu sevgiyle gurur duyar. Dillerde dolaşır bu sevgi, dizelerde en coşkun hislerle yarışır.

Ne var ki; zamanın seyri içinde, uzun yılların hasreti çekilir bir dönem cânlarda; kardeşliğe, dostluğa dizeler düzülür Türkiye'de Azerbaycan'da.

"Vurdu yokuşa düzler; her yanımda pürüzler,
Sönüp gitti gündüzler; böyle kalayım mı dost?"[15]

deyip inlediği demlerde bir taraftaki dostlar; hakiki Dost'a el açanlar, "medet" diye yalvaranlar çoğalır diğer tarafta. Tek vücut

[14] "Zaman - Azerbaycan" gazetesinin kuruluşunun 15. yıldönümü münasebetiyle.
[15] Fethullah Gülen'in "Dost" şiirinden alınmıştır.

haline gelmiş insanlara, Cenâbı Hakk'ın yardım eli uzanacak ve onları hep güzele ve doğru yöne çevirecektir. O(c.c.), bir vatanın toprağına, güzellik tohumları atmayı murat edince, bir hayrı dileyince; küçük inayetle, az sıyânetle kapalı kapılar açılacak ve geceler yerini, gündüzlere bırakacaktır.

Nitekim kardeşler için acıların dindiği, hasretlerin bittiği mevsimler ufukta belirir. Aşılmaz görülen dağlar aşılır, geçilmez sanılan yarlar geçilir, kurulmaz bilinen köprüler kurulur. Yüz yılların dostlukları, bin yılların kardeşlikleri, sevginin, kardeşliğin ılık havasını en ücra köşelere ulaştıracak bu köprülerle yeniden doğrulur.

Anadolu insanını Azerbaycan'a çağıran, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki tarihî vazifeyi üstlenen Zaman da, bu kardeşlik köprülerinden biri olur. Bu duyguyla, bu sevgiyle, bu ümitle başlar yayın hayatına; hem de zamanla yarışması gereken bir dönemde.

İki ülkenin sevgisini birbirine taşır; kardeş eli olur, ortak geçmişin gür sesi, ümitli geleceğin müjdecisi olur. Azerbaycan'ın sesini yalnız Türkiye'ye değil; dünyaya duyuran, bir parça Azerbaycan olur. Bakü'de, acılar halkın belini büktüğünde, Türkiye'de uykuları kaçan, yürekleri sızlayan, gönülleri perişan olan yüz binlerin sesine ses, soluğuna soluk katar. Kanayan yaraları sarmak, akan gözyaşlarını dindirmek için, kardeşliğe yardım çağrısına koşanların dualarını, umutlarını uçurur. Halkın kederiyle kederlenir, sevinciyle sevinir. 20 Yanvar Hadisesi'yle sarsılır, Hocalı Soykırımı'nın acısıyla kıvranır, Karabağ dertleriyle derdine dert katar. O zor dönemlerde, barışın bir mümessili olur. Zulmetleri paramparça eder yazılarıyla ama kimseyi yaralamaz; kulaklarda Kevser çağıltıları bırakır fakat kimseye hasret yaşatmaz.

Açar herkese kollarını; kini, nefreti bir tarafa atarak yeniden bir olmaya, bir niyette birleşmeye çağırır. Ve sevgiyi sevip,

nefretten nefret etme istikametinde ümitle, iştiyakla durmadan koşar. O günün insanlarına, karşılıklı uzatılan dostluk ellerini gösterir. Azerbaycan'ın gören gözüne, işiten kulağına, konuşan diline bir nevi tercüman olur. Sevmek için, sevilmek için var olur. Tenkit yazar; ama tahkir etmez; haber yazar ama yalanı asla sinesinde barındırmaz. Merhum cumhurbaşkanımız Turgut Özal'ın dediği gibi:" Zaman yazmışsa doğru yazar. "

Azerbaycan'ın bir kültür elçisi olur; ilmi, irfanı ve medeniyeti muhafaza eder, mânevî değerleri korur. Azerbaycan basınına yeni bir âb-ı hava sunar; yeni bir nefes, yeni bir davranış tarzı ortaya koyar; yeni bir çığır açar. Güçlü fikirlerle, yerinde beyanlarla, her kesimce hüsn-ü kabul görür, kalıcı olur ve istikbal vaat eder. Her geçen gün, özüne yeni dostlar kazanır; yeni okuyucu kitlesiyle tanışır.

Böylece, devlet büyüklerinin, aydınların ve bütün bir halkın sevgisine mazhar olur; on beş yılda gönüllere taht kurar.

Kardeşlik ve dostluğa açık şu sımsıcak günlerde, on beşinci yıldönümünü dolayısıyla, Zaman– Azerbaycan hakkında hep güzel sözler dinledik, takdir cümleleri okuduk. Bu vesileyle, bütün Zaman çalışanlarına ve okurlarına bir defa daha tebrikler...

"Zaman"la kurulan kardeşlik köprüsü asla sarsılmasın, bu köprüden geçmeyen hiç bir dost kalmasın!

ŞEHİTLER HIYABANI

Odlar yurdu Azerbaycan'ın en hüzünlü mekânıdır Şehitler Hıyabanı[16]. Bambaşka âlemlere gidilir orada; manevî havalar teneffüs edilir. Âdeta 20 Yanvar[17] ve Karabağ Şehitleri'nin resmigeçitleri izlenir; Hocalı Katliamı, bir kere daha hatırlara gelir; şehitlerle hasbıhâl edilir. Aslında burada söz tükenir, tarih yeniden dillenir.

Şehitlik, vakarlı bir hüzünle gerilir. Giriş kapısının önündeki meşale, alev alev tütmektedir. Derken, ortalığı yanık bir karanfil kokusu kaplar ve her yer kırmızıya boyanır. Güneş, kızıl libasına bürünür; birdenbire sönüverir ve gün, derin bir karanlığa gömülür. Batan Güneş'ten Bakü de nasibini alır ve sanki alevlerin yükseldiği bir yangın yerini andırır. Tertemiz alınlarından vurulup kara toprağın bağrına uzananlar, yerlerinden bir bir doğrulur. Kanlı tarih canlanır ve gönüllerde yeniden yaşatılır. Bir alev topu hâline gelmiş binlerce yürek, Azatlık Meydanı'na

---

[16] Şehitler Hıyabanı: Hıyaban sözlükte iki tarafı da ağaçlı büyük yol ya da alan olarak tarif edilir. "Şehitler Hıyabanı", Türkiye ve Azerbaycanlı şehitlerin yan yana yattığı, Bakü ve Hazar Denizine nazır bir tepede ağaçlar içerisinde yer almaktadır. Burada Azerbaycan'ın bağımsızlığı sürecinde 1991'de Ruslara karşı, Karabağ meselesinde Ermenilere karşı savaşan Azerbaycan Türklerinin mezarları ve 1918 yılında Nuri Paşa komutasında Bakü'ye girerek Ermeni ve Ruslardan şehri kurtaran Türk birliklerinden şehit olanların anıtları bulunmaktadır.

[17] 20 Yanvar: 19 Ocak gecesi Bakü'de bağımsızlık isteyen Azerbaycan halkının üzerine Kızılordu birlikleri tanklarla yürümüştür. Rus askerleri 20 Ocak sabahı aralarında kadın ve çocukların da olduğu, 170 ölü ile 400 yaralı bırakmışlardı. Lenin meydanında toplanan yüz binlerin omzunda bugünkü Şehitler Hıyabanına defnedilen 20 Yanvar şehitleri Azerbaycan'ın bağımsızlığının simgesi haline gelmişler.

koşar. Ne yazık ki, meydanda nice karanfiller biçilir; kocaman tanklarla, masumlar ezilip geçilir. Bir gün içinde, 87 yaşındaki Surayya Babayeva'dan, 15 yaşındaki Nariman Huseyinov'a kadar 170 can, Can Azerbaycan'ın bağımsızlığı hürmetine toprağa düşer. Çok ocaklar kül olup tutuşur. Nihayet 1990 yılının Ocak Ayı, "Kanlı Ocak" olarak tarihe yazılır.

Azatlık Meydanı'ndan, tarihin şeref levhaları açılır ve gönüllerde bir başka sahne canlanır. 1918 senesinde cereyan eden Kafkas Harekâtı'nda, Nuri Paşa komutasındaki Türk Kafkas Ordusu[18]'nun Gence, Gökçay, Aksu, Kürdemir, Şamahı civarlarındaki taarruzları hatırlanır. O gün, gelinen yer Azerbaycan'dır; candan bir parçadır. Ne acıdır ki, o gün gelen yiğitlerin pek çoğu, bu topraklar için toprağa düşerler. Azerbaycan'ın dört bir yanında şehit olurlar. Balıkesirli Mustafa Oğlu Er Nazif, Bursalı Derviş Oğlu Er Hüseyin, Edirneli Mustafa Oğlu Er İsmail, Muğlalı Ahmet Oğlu Er Hasan, Suriyeli Abdulkadir Oğlu Er Sait, Kosovalı Cemal Oğlu Er Cebrail, Bosnalı Üsteğmen Abdullah Efendi, Beyrutlu Abdullah Oğlu Er Mehmet ve daha niceleri. Gönül candan ayrılmaz ve Türk şehitleri, Azeri şehit kardeşleriyle, Şehitler Hıyabanı'nda ebedî komşu olurlar.

Şehitler Hıyabanı'nda, hüzün kokan, insanın içini burkan, siyah zeminli fotoğraflar dizilmiştir toprağın kara bağrına. Lâkin

---

18 Kafkas İslam Ordusu: Bakü'de, Rus ve Ermeni askerleri Türklere karşı 18 Mart–1 Nisan 1918 tarihleri arasında korkunç boyutlara ulaşan katliam gerçekleştirirler. Bu katliamda 12.000 Azerbaycan Türkü şehit edilir. Bu katliamın önüne geçmek için Enver Paşa, kardeşi Nuri Paşa'yı Kafkas İslam Ordusunu kurmak amacıyla Azerbaycan'a gönderir. Türk ordusu Azerbaycan'a geldiğinde halk yollara dökülür, orduyu coşkuyla karşılar. Gence'ye, 25 Mayıs 1918'de gelen Nuri Paşa, burada çalışmalarına başlar. Yerli kuvvetlerin katılımıyla Kafkas İslam Ordusu kurulur. Ordu hazırlıklarını tamamladıktan sonra Nuri Paşa komutasındaki birlikler, işgalcilerin eline geçen Salyan'ı, Ağsu'yu, Kürdemir'i, Şamahı'yı alır. 15 Eylül 1918 de Bakü işgalcilerin elinden alınır ve istiklaline kavuşur. Azerbaycan Halk Cumhuriyetinin başkenti Bakü'ye taşınır. Türk ordusu, çarpıştığı birçok bölgede yüzlerce şehit verir. Mondros mütarekesi hükümlerine göre Türk ordusu silah bırakıp Azerbaycanı terk etmek zorunda kalmıştır.

onlar, bağlı kalmazlar kara toprağa; açarlar yüzlerini, iki kardeş ülkenin bayraklarına. Bayraklardan alınlarına ışık vurur. Her biri, paha biçilmez bir mücevher gibi etrafına ışık saçarlar. Mehtap, bütün cömertliğiyle aydınlatır şehitlerin gecelerini; yedi kandilli Süreyya, parlak bir avize olup ışığa boğar fecirlerini. Zira onlar, şerefli bir mazi ve kıymeti hiç bir şeyle ölçülemeyecek bir vatan bırakmışlardır.

Gün, Şehitler Burcu'ndan bir başka doğar Bakü'de. Hazar, bütün coşkunluğuyla kükrer de taşar. İki tarafı ağaçlarla bezenmiş merdivenlerden, Fatihalar yükselir semalara. Heybetli minarelerden, sabah-akşam tekbirler akseder şehrin dört bir bucağına. Gönüller dolar da taşar. Şehitlerimiz ise, Bakü'nün her noktasını görebilen bir zirvede dalgalanan Türkiye-Azerbaycan bayraklarının gölgesi altında ve Hazar Denizi'nden gelen dalga sesleri arasında, huzur ve huşu içerisinde uyurlar. Hayır, belki de uyumazlar. Yüce Allah'ın, Bakara Sûresi'nin 154. âyetinde buyurduğu gibi: "Allah yolunda öldürülenlere "ölüler" demeyiniz; zira onlar diridirler, lâkin siz anlayamazsınız." ebedi saadet içinde yaşarlar.

Azerbaycan halkı çok vefalı… Şehitliğin yalnız 20 Yanvar günü değil; hemen hemen her gün ziyaretçisi hiç eksik olmuyor. Bin bir duygu seli içinde karanfiller deriliyor, şehit mezarlarının üstüne seriliyor ve Bahtiyar Vahabzade'nin meşhur mısraları, farklı lisanlarla defalarca dillendiriliyor:

"Deyirem eşq olsun dünen ve bugün,
Azadlıq yolunda can verenlere."

BİR DUA YÜKSELİR BULUTLARIN ÜSTÜNE[19]

Bir dua yükselir bulutların üstüne…

Ne zaman, kan dökmüş, kan içmiş, ülkeler yakıp-yıkmış zalimler gelip geçse tarih sahnelerinden; zulüm paletleriyle çiğnense kara topraklar; irin gölüne dönse kimsesiz sahralar…

Ne zaman, bir Muharrem gibi efganla akıp gitse seneler; kaos olsa gündüzler, cehenneme dönse geceler…

Ne zaman, künde künde üstüne devrilse vatanlar; harap olsa ümranlar; yıkılsa hânümanlar; pâymâl olsa namuslar…

Ne zaman, kalbinden hançerlense bağrı yanık, ruhu sarsık insanlar; unutturulsa ananeler; ezilse düşünceler; lime lime edilse hisler; sindirilse bir zamanlar kolu bükülmeyen nesiller.

Ne zaman esir edilse hürler; terk edilse evler, kentler; unutulsa din ve diller.

---

19 Bu yazı Hocalı Katliamı üzerine yazılmıştır. Hocalı Katliamı, 25 Şubat 1992'de Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesindeki Hocalı kentinde çok sayıda Azeri sivilin, Ermeniler tarafından öldürülmesi olayıdır. Azeri kaynaklarına ve Memorial Human Rights Center, Human Rights Watch ve diğer bazı uluslararası insan hakları kuruluşlarının bildirdiklerine göre katliam, Rus 366. Motorize Alayı'ın desteğindeki Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından gerçekleştirilmiştir. Human Rights Watch, Hocalı katliamını Karabağ'ın işgalinden bu yana cereyan eden en kapsamlı sivil kırımı olarak nitelendirmiştir. Azeri kayıplarının sayısı üzerinde tartışmalar devam etmekteyse de, 400 ila 1000 arasında oldukları genel kabul görmektedir. Azerbaycan resmî kaynaklarının bildirdiği resmî rakam 613 sivil olup, bunların 106'sı kadın ve 83'ü çocuktur.
(www.tr.wikipedia.org, 02.04.2007)

Ve daha kim bilir, ne kadar yerde, ne kadar zâlimin hay huyları duyulsa; ne kadar mazlum çığlıkları inleyip dursa...

Elbette bir gün; "Zulm ile âbâd olanın âhiri berbat olur."

Olur da; Hz. Nuh'a başkaldıran sergerdanların çiğneyip durdukları topraklardan tufan fışkırır; Ad kavminin kirlettiklerini temizleme adına, Ahkaf'ta fırtınalar kopar; Kâbe'yi yıkmaya gelen Ebrehe'nin ordularını, Ebabil kuşları delik deşik eder.

Bir çocuk, pencere önüne oturup ölümü beklese, bomba seslerinden ödü kopmuş; kül olsa gülücükleri, oyun oyun günlerini unutmuş.

Bir kadın, yiğidinin yolunu gözlese, sevinci kursağında kalmış; bir dul, bitmeyen çilesini çekse, keder ağına hapsolmuş.

Bir ana, yavrusunun cansız bedenini öpse, gözyaşlarına boğulmuş; yahut bir öksüz, âh u efgân etse, açlıktan nefesi kokmuş.

Bir bomba arşı titretse; bir alev yürek hoplatsa…

Bir nefes kesilse hayatının baharında; bir heves kat edilse ümidinin beşiğinde.

Bir sevinç gömülse hüznün derinliğine; bir muştu kaybolsa ufkun karanlığına.

Hiç şüphe yok ki; "Zalimin zulmü varsa, mazlumun âhı var; Allah'ı var, vallahi var."

Bir dua yetişir mazlumun imdadına; zulmetleri nura gark eden çağdan; zalimlerin zulmünü dindiren nur ağızdan:

"Mazlumun duası reddolunmaz. Onların dualarını Allah, bulutların üstüne yükseltir. Semanın kapılarını onlar için açar. Ve Âlemlerin Rabbi buyurur ki: "İzzetime and olsun ki, ey mazlum: 'Vakti uzasa da, duanı mutlaka kabul edeceğim." [20]

Bir dua yükselir bulutların üstüne; yanık bir eda, titrek bir seda ile mazlumların âhından.

---

[20] Kütüb-i Sitte, Cennetin Sıfatı, 5063

Hani, bir zorba tarafından, kendisi yokken, küçük kulübeciği yıkılan yaşlı ve yoksul bir kadıncağızın başını göğe kaldırarak:

"Ya Rabbi, ben her şeyimi Sana emanet ettim." diye yalvarmasına karşılık, Yüce Allah Cebrail'e, içindekiler ile birlikte zorbanın köşkünün altını üstüne getirmesini emreder; Cebrail de aldığı emri derhal yerine getirir.

Öyle de, bir dua yükselir bulutların üstüne; yanık bir eda, titrek bir seda ile mazlumların âhından.

Bir dua yükselir de; Sadi'nin ifade ettiği gibi: "Mazlumun gönül dumanının zalime ettiğini, kızgın ateş kuru otlara yapamaz."

ÇOCUKLARIN REKTÖR AMCASI

Qafqaz Üniversitesi[21]'nde bir bayram sabahı. Binbir hissin, gönül kâselerinden sızıp dışarıya çıktığı ve köpürüp her yanı sardığı bir buluşma günü. Yediden yetmişe Qafqaz ailesi olabildiğince huzurlu, her şey alabildiğince coşkulu.

Ruhlardan kopup gelen tebessümler, selamlaşmalar, kucaklaşmalar.

Özellikle de çocuklar. Alımlı bayram elbiseleri içinde bir başka güzeller. Yüzlerinde tatlı gülümseme, ellerinde bayram şekerleri. Bir o yana, bir bu yana koşmanın, bayram harçlığı biriktirmenin, büyüklerinin kucaklarına atılmanın keyfi onlarda.

Bir bayram coşkusudur Qafqaz Üniversitesi'nde yaşanan. Bir bayram soluğudur ilim ocağının çehresine yayılan. Çaylar yudumlanır, sözler söylenir, gönüller alınır. İçilen çaylarda hep bayram duyulur, sözlerde bayram soluklanır, gönüllerde bayram yaşanır.

Ardından birbirinden eğlenceli yarışmalar başlar. Çocuklar yarışır, büyükler sevinir. Bayramın en zevkli anı, en gizemli yanı

---

[21] Qafqaz Üniversitesi: Bakü'nün Hırdalan kasabasındaki kampusta yerleşen Qafqaz Üniversitesi, Çağ Öğretim İşletmeleri tarafından 1993 yılında Azerbaycan Cumhuriyetinde, Bakanlar Kurulu'nun onayı ile kurulmuştur.
Misyonunu, " Azerbaycan-Türkiye işbirliğinin aktif katılımcısı olarak her iki ülkenin bilimsel, pedagojik ve teknik birikimlerini birleştirmek yoluyla Azerbaycan'ın, dünya devletleri arasında üst düzeyde yer alması için bilimsel bakış açısına, yerel ve evrensel değerlere sahip, uluslararası standartlarda yüksek eğitimli insanlar yetiştirmek" olarak ifade eden üniversite; Türkiye ile Azerbaycan arasında bir tahsil köprüsü vazifesini üstlenmiş bulunmaktadır. Qafqaz Üniversitesi'nde Mühendislik, Hukuk, İktisadi İdari Bilimler ve Eğitim Fakültelerinde Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora eğitimi verilmektedir. Azerbaycan Eğitim Bakanlığının verdiği öğrenci kontenjanını doldurma oranına göre özel üniversiteler arasında birinci sıradadır.

ise finalidir. Üniversite rektörü Prof. Dr. Erol Oral Bey'in[22] elinde kocaman bir oyuncak torbası, çevresinde cıvıl cıvıl çocuklar. Hayatın içinde ama hayattan daha güzel bir rüyanın canlandırıldığı anlardan bir an gibi.

– Rektör Amca, bana da bana da…

– Rektör Amca, ben bundan istiyorum.

Oyuncaklara uzanan minik eller, avuçlarında en masum dileklerle Rektör Amcaları'na uzanır. Rektör Amcaları, sevgi tomurcuklarını okşar ve koklar. Elini öpenler, boynuna sarılanlar ve masum lisanlardan dile gelen kocaman teşekkürler.

Bir sevgidir elden ele uzanan, miniklerin gönüllerine ekilen. Verilen sevgi, alınan sevgi. Dile gelen de öyle, yüzlere yansıyan da. En yalın haliyle çocuklardan coşan ve en saygın haliyle yine onlara akan…

Yıllar sonra, her biri birer üniversiteli olacaklar. Rektörlerinin kapılarını itina ile çalacaklar, düğmelerini ilikleyecekler, hürmetle meramlarını dile getirecekler.

Şimdiden, bu semerenin tohumuyla besleniyorlar. Sevgi ile büyüyor, sevgi ile geleceğe yürüyorlar.

Sevgi, büyüten bir tiryak; yaşatan bir iksir... O olmadan ne hislerin dili, ne hayatın tadı olur. O duyulmadan, dünyanın köhne bir harabeden başka adı mı olur?

---

[22] Prof. Dr. Erol ORAL: 1944 yılında Erzurum'un Aşkale ilçesinde doğmuştur. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nde 1966 yılında lisans 1969 yılında Doktora derecesini almıştır.1970 yılında Atatürk Üniversitesi tarafından iki yıl süre ile görgü, bilgi ve ihtisasını artırmak amacıyla A.B.D.'ne gönderilmiştir. South Dakota State Üniversitesi'nde ikinci defa yapmış olduğu yüksek lisans çalışması ile 1972 yılında Master Science derecesini almıştır.1974 yılında Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesinde Doçentlik unvanı almıştır1980 yılında Atatürk Üniversitesi'nde Profesörlük unvanı almıştır. 1985 yılında Atatürk Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ne Dekan olarak atanmış ve bu görevini 7 yıl sürdürmüştür. 1992 yılında Atatürk Üniversitesi Rektörlüğü'nü iki dönem üst üste yürütmüştür. 15.09.2001'de Qafqaz Üniversitesi'nde Rektör olarak başladığı görevini 20.09.2005 tarihine kadar sürdürmüştür.

Çocuklar sevgiyle büyür, sevgiyle gelişir. Müesseseler de öyle. Onları da büyüten, geliştiren sevgidir.

İşte, Qafqaz Üniversitesi'nin rektörü Prof. Dr. Erol Oral Bey ve kıymetli eşleri Gülser Hanım; her şeyi şefkatle kucaklayan, insanı bağırlarına basan iki sevgi timsâli. Gençlere ideal insan olmalarını salık veren, ilim ve irfanın iki güzide rehberi. Anayurttan ata yurda uzanan manevi bağları ören, sarsılmaz değerleri baş tâcı yapan ve yıkılmaz köprüleri buluşturan bahtiyar insanlardan iki diyalog mümessili.

Muhterem Rektörümüz Prof. Dr. Erol Oral Bey ve kıymetli eşi, bugünlerde, yaklaşık dört yıldır hizmet verdikleri Qafqaz'a ve gönül bağladıkları Qafqazlı'ya veda ediyorlar. Biz, muhterem hocamıza ve ailesine, sağlık ve daha nice başarı ve hizmet dolu uzun yıllar diliyoruz.

Ancak şunu da hatırlatmadan edemiyoruz. Fecirlerin bayram solukladığı şu günlerde, arkanızdan, sevginizi damıttığınız ve sevgilerini kazandığınız minik yürekler ve avuçlarındaki en güzel dilekleriyle usul usul sallanan pamuk eller var.

Ve hep bir ağızdan size sesleniyorlar:

– Güle güle Rektör Amca!



Qafqaz Üniversitesi

BİR NEFES SIHHAT

"Bütün iyilikleri istemiş olmak için yüce Allah'tan ne dileyeyim?
– Üç şeyi: sağlık, saadet ve varlık içinde olma."
Pendname'den

Sağlıklı olana günler ne tez geçiyor. Zaman, bir su gibi akıp gidiyor; ömür sermayesi tükeniyor. İnsan, en çok da bu iki nimette aldanıyor. Ne zamanın ne de sağlığın kadrini biliyor. Sıhhatin, üzerinde atlastan bir nimet olduğunu, ya hastalanınca yahut hastaların yanında olunca anlıyor. Güzel bir hafta sonunda kendimizi, bize sıhhatin kadrini bildiren bir ziyaretin içinde buluveriyoruz. Bakü'nün "Merkezî Klinik" hastanesinin bahçesindeyiz. Burada, ılık bir yaz esintisi ve coşkun kuş cıvıltılarıyla karşılanıyoruz. Nazlı nazlı salınan servileri seyirden, mis kokulu çam ağaçlarının gölgesinden, ahenk içinde ötüşen kuşların neşesinden nasipleniyoruz. Lâkin bu hayat dolu mekândan sıyrılıp, yolumuzu buraya düşüren niyetimize yönelmemiz uzun sürmüyor. Niyetimiz, gece yarısı, başarılı bir ameliyat geçiren kıymetli hocamıza[23], "Geçmiş olsun" dileklerimizi iletebilmek.

---

[23] Prof. Dr. Ömer OKUMUŞ: 1942 yılında Ardeşen'de doğdu. İlk ve orta tahsilini Pazar'da, Lise tahsilini Trabzon ve İstanbul'da tamamladı. Üniversite tahsilini İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde yaptı. Asistan olarak başladığı Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Doğu Dilleri Bölümü'nde 1993 yılında profesör oldu ve bir yıl sonra Harran Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne geçti. 29 yıl Türkiye'de görev yaptıktan sonra emekliye ayrılan Prof. Dr. Ömer Okumuş, Derbend Humanitar İnstitutu, Uluslararası Doğu Üniversitesi ve Qafqaz Üniversitesi'nde rektör olarak hizmet vermiştir. İlerlemiş yaşına rağmen Asya coğrafya-

Bizi, bizden alıp götüren onlarca manzaradan alacağımız nasipten bihaber, seyrine koyuluyoruz hastanenin. Ağrı ve sızının her nevi resmi çiziliyor gözlerimizin önünde. Pencerelerde, kederli yüzlerin aksi dolaşıyor. Koridorlar, tekerlekli sandalyesine mahkûm hastanın figanıyla çınlıyor. Kulaklarımızda kesintisiz iniltiler uğulduyor. Serum ve ilaç kokularıyla nefesimiz daralıyor. Bir damla kanda umudun sesi yükseliyor. Dalıp gittiğimiz hayatın içinden, bir anda aczimizi hissettiren, zaafımızı hatırlatan hastalık suretleriyle uyanıyoruz. İlâhi tezgâhlarda dokunan aza ve cihazlarımızın hakiki Malik'i düşüyor yâdımıza. Mülkünde dilediği şekilde nasıl tasarruf ettiğini, cisim gömleğini evirip çevirdiğini bir nebze hissediyoruz. Ürktüğümüz ve nefret ettiğimiz hastalık perdesi arkasında sevimli, güzel manaları arıyoruz. O manaları, yıllarca amfi kürsülerinden talebelerine seslenen, ilim ve edebiyat huzmelerini, akıl ve kalplere nakşeden güzide hocamızın fasih lisan-ı hâlinde okuyoruz. İllet olmazsa afiyetin zevksiz, maraz olmazsa sıhhatin lezzetsiz olduğunu; manevi sürurla, maddi hastalıklardan gelen elemlerin eridiğini; hayatın daima sıhhat ve afiyetle geçse, nâkıs bir ayna olacağını; hastalıklarla sâfileşip terakki ettiğini idrak ediyoruz. Hocamızın hastalığı da aziz bir konuk addedip ağırladığını; kâmil bir eda ile "Bu da geçer, ya Hû" dediğini işitir gibi oluyoruz. İlim erbabı, hizmet ehli bu aziz insandan enfes bir hayat dersi alarak hastaneden ayrılıyoruz. Sağlığımızın kadrini bize ihtar eden ziyaretin huzuru içinde, derin bir nefes alıyor; kendimizi kalabalıkların arasında, hayatımızın akışına salıveriyoruz. Dilimizden ise, cihan padişahı Kanuni'nin, ömrün her anına altın harflerle yazılası ölümsüz mısraları dökülüyor:

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi;
Olmaya devlet cihanda, bir nefes sıhhat gibi."

---

sında niçin çalıştığı sorulduğunda cevabı: "Burada görev yapmaktan aldığım tadı, hiçbir zaman almadım." olmuştur. Halen Qafqaz Üniversitesinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı olarak çalışmaktadır.

KLASİK TÜRK SANATI SERGİSİ

"Avrupa'nın bugün modern resim anlayışı ile yetişmek istediği seviyeye müselmanlar hat ve tezhib sanatıyla neçe asr evvel yükselibler. Bu sanat numunelerinin inkişafının esas sebebi İslam dünyasında Kuranın gözel yazılmasına yönelen cehdlerdir."

Mehmet Rıhtım,

Bakü, 525.Gazet, 28.05.2005

Şirvanşahlar Sarayı[24] Müzesi'nin bahçesinde bir ikindi vakti. Yemyeşil ağaçların gölgesinde, rengârenk güllerin hoş rayihaları eşliğinde, sanat havası solukladığımız kızıl bir mayıs ikindisi. Hat ve tezhibin muhteşem rakslarını müşahede edebileceğimiz bir sergideyiz. "Klasik Türk Sanatları" adını taşıyan sergi, Seyyid Yahya Baküvî[25] Hazretleri'nin vefatının 540.

---

[24] Şirvanşahlar Sarayı: Azerbaycan'ın en önemli tarihî eserlerinden olup bazı kısımları Şirvanşah 1. Halilullah zamanında yapılmıştır. XV. ve XVI. asırlarda ilavelerle külliye halinde inşa edilmiştir. Saray dâhilinde Divanhane, Türbe, Minareli Mescid ve Seyyid Yahya Bakuvi'nin türbesi ile köhne mescidin kalıntıları mevcuttur. Sarıya çalan renkli taşlardan oymalarla işlenerek yapılan saray binaları devrin mimar ve sanatçılarının marifetlerini sergilediği en güzel eserlerinden biri olarak kabul ediliyor.

[25] Seyyid Yahya Bakuvi: Azerbaycan'ın tasavvuf sahasında yetiştirdiği büyük şahsiyetlerden biri olan Seyyid Yahya Bakuvî ve onun etrafında yeniden şekillenen Halvetilik, 15. asırdan itibaren edebi, felsefi, içtimai ve siyasi olarak İslam dünyasında büyük tesire sahip olmuştur. Halvetilik, Seyyid Yahya Bakuvî hayattayken Azerbaycan, Güney Azerbaycan, İran ve Osmanlı topraklarına, vefatından takriben kırk yıl sonra ise Balkanlar, Orta Doğu, Kuzey Afrika ve Anadolu'nun büyük kısmına yayılmıştır. Şamahı'da doğan Seyyid Yahya Bakü'de vefat etmiş-

yılına hasrolunmuş. "Âyinesi iştir kişinin, lâfa bakılmaz." diyor ve Seyyid Yahya Hazretleri'nin manevi gölgesinde, tasavvufun eşsiz nağmeleri eşliğinde sergiyi geziyoruz. Bu sergi, biri hattat, diğeri müzehhibe güzide bir çiftin[26], geceli gündüzlü emeklerinin bir senelik semereleri, derunî hislerinin parlak bir âyinesi. Bu sergi, İstanbul'dan Bakü'ye ulaşan bir kültür hattı, Suriçi'nden İçerişehir'e uzanan bir sevgi köprüsü. Hat, İslam tefekkürünün bir tecellisi, ulvi güzelliklerin bir numunesi ve coşkun duyguların bir nakşı… Hattatların piri Hz. Ali ile başlayan ve Türk dehası ve imanı ile kemale eren ananevî sanat... Mushaflarda, el yazması eserlerde, mimarlıkta, kitabelerde, mezar taşlarında en derin hislerle yazılan, ruha ilahi nağmeler fısıldayan muhteşem sanat...

Tezhip de, altın ve muhtelif renklerle, Kur'an ve dua kitaplarını, edebi ve ilmi eserleri, hat levhalarını, tuğra ve cilt kitap-

---

tir. Bugün de Azerbaycan'ın manevi dinamiklerinden biri olarak Bakü'de Şirvanşahlar Sarayı'ndan bahçesinde bulunan kabri birçok insan tarafından ziyaret edilmektedir.

[26] Mehmet Rıhtım ve Eşi Hülya Rıhtım.
Dr. Mehmet Rıhtım, 1960 yılında Kayseri Hacılar'da dünyaya gelmiştir. Lisans eğitimini Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde, mastırını Selçuk Üniversitesi'nde tamamlamış, "Şarkda Halvetiyye Edebi Tasavvufi Görüşlerin Teşekkülü ve Seyyid Yahya Bakuvi" çalışmasıyla doktorasını vermiş olan Mehmet Rıhtım halen Kafkas Üniversitesi Filoloji Fakültesi Arab Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir. Hat çalışmalarına 1982 yılında Muzaffer Ecevit ile başlamıştır. Daha sonra Mehmet Özçay'dan nesh, Prof. Dr. Ali Alpaslan'dan talik ve rika yazılarını çalışmıştır. Azerbaycan medeniyeti ve sanatı onun hususi ilgi alanıdır. Azerbaycan-Türkiye tarihî ve kültürel ilişkileri üzerine araştırmaları devam etmektedir. Öğrencilerine klasik türk sanatlarını sevdirmeye ve öğretmeye çalışmaktadır. "Seyid Yahya Bakuvi ve Halvetilik" ve "Mevlana İsmail Siraceddin Şirvani" isimli iki kitabı yayınlanmıştır.
Hülya Rıhtım Hanım, 1971 Adana doğumludur. Sanat çalışmalarına karakalem ile başlamıştır. 2000 yılında İstanbul'da tezhip ustası Saime Çelebi'den hususi ders almıştır. Evinde verdiği derslerle tezhib sanatının Azerbaycan'da yaygınlaşması için çalışmaktadır. Dördüncü sergisini açan sanatkâr iki çocuk annesidir.

larını süsleme sanatının adı. Sonsuzluk ve mükemmellik anlayışı içinde, sonlu olmayı ve sonsuzluğa nazar etmeyi, sembollerle anlatan mükemmel sanat… Tarihi, Uygur Türklerine dayanan, 16. ve 17. yüzyıllarda, Osmanlılarda en parlak çağını yaşayan ve bugün, dünyada tekrar yayılmaya başlayan klasik Türk sanatı. Renklerin ve çizgilerin yansıttığı binbir mana içinde, sanatın güzelliklerini seyrin keyfi içindeyiz.

Güneşi temsil eden altın renk ve "şemse" motifleri; bilgiyi sembolize eden sarının ışık rengi; gökyüzüne işaret eden mavinin sonsuzluğu. "Allah" lafzı içine nakşolunan Esma-i Hüsna, Besmele-i Şerife, Âyet-i Kerimeler, Hadis-i Şerifler, Peygamber Efendimiz ve dört büyük halifenin mübarek isimleri. Bülbül ve gül ikilisi, pür-neva çiçek buketleri, minyatür sanatının gizemli dünyası. Namaz kılan laleler, padişah portre ve tuğraları, şehir tasvirleri, hayvan motifleri. Şairlerin unutulmaz mısraları, Mevlana'nın ölümsüz öğütleri, güzel sözlerin engin iklimi. Türk Klasikleri Sanatı Sergisi, sanat dünyasına yapılan manevi bir seyahat.

Sanat ki, duyguları inkişaf ettiren bir yol; gizli hazineleri açan sihirli bir anahtar; hayallerin tecessüm ettiği, fikirlerin suret libası giydiği bir büyülü dünya. İnsanı, denizlerin derinliklerinde, semaların yüksekliklerinde seyahat ettiren; yerlerin ve göklerin enginliklerine yelken açtıran bir vasıta... Engin ruhların gün yüzüne çıkan tasvirleri, derin gönüllerin ibret-nümâ resimleri, şekille ruhun bir izdivacı; hat ve tezhip sanatları…

Solmayan işlemeler, kelebek kanatları kadar güzel nakışlar, seyrine doyum olmayan güzellikler galerisi. İçerişehir'de bir ikindi vakti, ruhumuzu, varlığın dar kafesinden kurtarıp, bu güzel sergide, sanattan Sanatkâr'a giden yolu hatırlıyoruz. Öyle ya, kâinat da, Sâni-i Hakiki'nin sanat eserleriyle dolu bir saray değil mi?



Seyyid Yahya Bakûvî Hz.



Şirvanşahlar Sarayı

EĞİTİME GÖNÜL VERENLER

"Ya Rab, belâ-yı aşk ile kıl âşina beni,
Bir dem belâ-yı aşktan etme cüda beni."

Fuzuli

Aylardır devam eden hummalı çalışmalar, nihayet semeresini vermiş; Qafqaz Üniversitesi'nin yeni eğitim binası ve talebe yatakhanesi, hizmete hazır hâle gelmişti. Bu heybetli binaya, bugüne dek ne kadar alın teri akmış, kaç karasevdalının duası yağmış, hangi hamiyetperver işadamlarının emekleri geçmişti? Bu, herkesçe, malûm değildi belki; lâkin çoklarınca biliniyordu ki, bu bina ile birlikte, aydınlık geleceğin bir hissesinin de temelleri atılıyordu. Zira eğitim ve öğretimin iki yüce vazife olduğuna ve bu iki vazifenin yerine getirilmesi ile gençlerdeki liyakatin ortaya çıkarılarak, topluma armağan edilecek hâle geleceğine kim şüphe edebilirdi?

Bundan asla şüphesi olmayan iki kişi vardı ki, onlar, -Özel Bakü Türk Lisesi'nin eğitim kompleksinin temel atma töreninden sonra- Qafqaz Üniversitesi'nin bu yeni binasının açılış merasiminin baş konuklarıydı: Azerbaycan Tahsil Nazırı Muhterem Misir Merdanov ve Türkiye Millî Eğitim Bakanı Sayın Hüseyin Çelik.

Bu muhteşem açılışa yansıyan o kadar renkli görüntüler vardı ki.

Qafqaz Üniversitesi Rektörü Ahmet Saniç Bey'in ifadelerinde, üniversitenin gayesi ve hedefi şöyle özetleniyordu:

"Üniversitemizde, uluslararası kurumlarda çalışabilecek düzeyde, çağımız şartlarına göre hayata hazırladığımız gençlerimizin millî değerlerine bağlı, devlet ve millet sevgisi ile dopdolu, evrensel insani değerlerle donanmış olması, eğitimimizin ana hedeflerini oluşturmaktadır."

Misir Merdanov'un o alışıldık şahane üslûbunda, eğitime olan takdirler dile geliyordu: "Qafqaz Üniversitesi, Azerbaycan'da örnek bir tahsil müessesesidir. En seçilmiş, en nüfuzlu kadro ve talebelerden müteşekkildir. Fedakâr insanlar, öz emekleriyle ortaya koydukları tahsil ocaklarıyla hep yâdda kalacaklardır."

Sayın Hüseyin Çelik'in Azerbaycan şivesiyle yaptığı konuşması, salonda alkış tufanı kopmasına vesile olurken; ifadelerinde ise, Türkiye-Azerbaycan kardeşliği vurgulanıyordu:

"Azerbaycan'ın sevinci sevincimiz, kederi kederimizdir."

Mustafa Kemal Atatürk

Çağ Öğretim İşletmeleri Yönetim Kurulu Başkanı Enver Özeren Bey'in de kardeşlik mefhumunun galebe çaldığı konuşmasında, türkülere mal olmuş mısraların da yankısı duyuluyor ve duygulu dakikalar yaşanıyordu:

"Çırpınırdı Karadeniz,
Bakıp Türk'ün bayrağına;
Ah ölmeden bir görseydim,
Düşebilsem toprağına."

Ahmet Cevat

"Azerbaycan yüreğimde bir şahdamardır.
Ve hasreti, gönlümde büyük Türkistan kadardır."

Yavuz Bülent Bakiler

Konuk bakanlarımıza takdim edilen, Hattat Mehmet Rıhtım Bey ve onun değerli eşi Tezhib Sanatçısı Hülya Rıhtım Hanım'a ait olan iki harikulade tablodan birine nakşedilmiş Fuzuli'nin şu

meşhur beyti, eğitim sevdalısı iki bakanımıza, ehlinin ağzından okunuyordu:

"Ya Rab, belâ-yı aşk ile kıl âşina beni,
Bir dem belâ-yı aşktan etme cüda beni."

Böylece bir açılış, -adı sanı bilinsin yahut bilinmesin ne fark eder– eğitime gönül verenlerin fasih bir tercümanı oluyordu. Azerbaycan'da eğitime gönül verenlerin ilk fasih tercümanı ise, yıllar öncesinden, şu veciz ifadeleriyle, Merhum Millî Lider Haydar Aliyev oluyordu: "Türkiye'nin mektebleri yaxşı işler görür. Bu bizim günü-günden münasibetlerimizin artmasını gösterir ve men bunların hamısını destekleyirem. Ümidvar olduğumu bildirmek isteyirem ki, bu mektebler Azerbaycan'da gençlerin geniş tahsil alması üçün bize yardım edir. Ona göre de çalışıram ki, bu mektebler burada yahşı çalışsınlar, daha çok sayıda olsunlar."

Eğitime gönül verenler, dün el ele verdiler; bugünleri hediye ettiler. Yarın, yeryüzünde yüzü gülmeyen, zihni aydınlanmayan, ruhu arınmayan, gönlü şâd olmayan hiçbir insan kalmasın diye, onlar bugün de el eleler.

ZEYTİN GÖLGELİ KALDIRIMLAR

Oldum olası severim zeytini; 'yeşil'ini, 'siyah'ını, 'kırma'sını, 'çizik'ini, 'sele'sini. Onu, azıkların şâhı, sofraların sultanı sayarım. Adını ziyadesiyle anarım; en çok da kahvaltıyla. Ne de çok yakışırlar birbirlerine. Ne zeytinsiz bir kahvaltı sofrası düşünebilirim, ne de kahvaltıdan uzak düşmüş zeytini.

Öyle görmüşüm, öyle bilmişim. Zeytini olmayan kahvaltıyı hiç düşlememiş yahut zeytinsiz kahvaltıyı hep gözümden düşürmüşüm. Ne olur gönül koymasınlar bana yumurtası, peyniri, reçeli, balı, pekmezi. İsterlerse de gönül koysunlar salamı, sosisi, sucuğu. Bilâkis kabul etsinler, kahvaltı sofrasında zeytini baş köşeye oturtmayı ve onunla hep dost olmayı.

Oldum olası dost bilirim zeytini. Onunla olmuşum, yaz kış ata ocağında; onunla doymuşum, sabah akşam anamın buram buram sevgi kokan sofrasında. Dahası, zeytinle çocukluğumun ilk dönemlerinde dost olmuş; onunla olan hatıralarımı hafızamın başköşesine oturtmuşum. İşte, zeytinin beni bir gölge misâli tâkip eden ya da benim adına, tadına meftûn olduğum bu ölümsüz ağacı bir gölge gibi kovaladığım hikâyemin dünü ve bugünü.

Çocukluğumun en engebeli, bir o kadar da sevimli günleri rahmetli dedemin emektar zeytinliğinde geçti diyebilirim. Dedem, gül gibi baktığı, gözü gibi sakındığı zeytinliğine, biz torunlarını götürmek için fırsat kollardı. Her fırsatta da güneşin ilk ışıklarıyla birlikte cümlemizi peşine takar; dere tepe demeden, iniş yokuş söylenmeden zeytinliğin yolunu tutardı. Bir dağ yamacına serilmiş olan, birkaç dönümlük bu zeytinliğe

varış, özellikle biz torunlar için bambaşka bir dünyaya adım atış demekti. Gürül gürül şelâlesiyle, hoş bir ritimle akan deresiyle, sırt sırta vermiş bodur zeytin ağaçlarıyla, aralarına serpiştirilmiş incir, ayva ve ceviz ağaçlarıyla, dalların arasında ünsiyet bağı olmuş metrelerce asmalarıyla, mis gibi yarpuz[27] râyihâlarıyla bir cennet köşesiydi dedemin zeytinliği. Kış mevsimine gelen zeytin toplama günleri bir yana; baharlarımızın, yazlarımızın en nadide mesire yeriydi bu cennet köşesi.

Her mevsimi ayrı bir güzeldi. Yemyeşil fistanıyla, cûş- u hurûş içinde akan deresiyle, otların arasına saçılmış bembeyaz papatyalarıyla gülümseyen baharların masum bakışları olurduk. Yamaçlardan bir tül misâli süzülen şelâlesiyle, şelâlenin altında kabaran sularla dans eden börtü böcekleriyle, yaz neşelerinin doruğuna tırmanırdık. Çocukluğun da getirdiği neşe ve heyecan içinde yokuş aşağı kayar, incir ağaçlarına çıkar, buz gibi memba suyundan kana kana içerdik.

Güz bir başka duyulurdu zeytinlikte. Okulların açılışını, minik ellerimize taze ceviz kınası yakarak kutlardık. Sonra kınalı ellerimizle devşirdiğimiz incir, üzüm, ceviz ve ayvalardan büyük bir iştahla yerdik.

Kışın, birkaç haftaya sığan zeytin toplama günleri; "emek olmadan yemek olmaz" atasözünü bize defalarca yaşatırdı. Tatil günlerimizde, zeytin ağaçlarının altında, kocaman çadırların üzerine silkelenen zeytin tanelerini, soğuktan titreyen ellerimizi ovuştura ovuştura ayıklayıp çuvallara yığardık. Buz tutmuş ellerimizi, yemek saatinde yaktığımız ateşin etrafında ısıtınca, üşümekten eser kalmazdı cılız bedenlerimizde.

Zeytin ve zeytinyağlılarla bezenmiş bir sofranın keyfinde, zeytinyağlı sabunla yıkadığımız ellerimizin temizliğinde ise, yorgunluklarımızın tamamını unutur; dedemi hayırla yâd ederdik.

---

[27] Yarpuz (Filiskin) : Akdeniz bölgesinde yetişen, tüylü 10–50 santimetre boyunda, kuvvetli kokusu olan bir bitkidir. Bazı yerlerde nane yerine kullanılmaktadır.

Aradan yıllar geçmiş ve ben havasıyla, suyuyla Ege'nin en güzel yerleşim yerlerinden biri olan Zeytinli Kasabası'na gelin gitmiştim. Anamın sofrasından, atamın ocağından alışık olduğum o eşsiz tatla dostluğum, bir zeytin ambarı olan bu şirin kasabada bir kat daha artmıştı. Kasabalının zeytinle olan bağı o kadar kavi idi ki, bizim zeytin ve zeytinyağı ile bağımızı gölgede bırakıyordu.

Öyle ki, senenin yalnız birkaç haftasını geçirdiğimiz bu kasabada özlediklerimizin arasında, zeytin de tartışılamaz yerini çoktan almıştı. Başımızı nereye çevirsek zeytin ağaçlarıyla göz göze geldiğimiz anları, yazın alev alev yandığı günlerinde, gölgelerinde yürüdüğümüz saatleri, bâd-ı sabalara karışan mis gibi havasını, dalları arasında ötüşen kuşların Kaz Dağlarına yükselen aksisedalarını unutmak ne mümkün…

Gelelim kaderimizin bize gülümseyen, Can Azerbaycan ile birleştiği günlerine ve benim zeytinle kesişen yollarıma.

Azerbaycan'a geldim geleli dost bilmişim zeytini; adını, sanını, özüne mahsus lisanını. Bakü'ye geldiğimiz ilk güne dayanır onunla dostluğum.

Vakit gece yarısını çoktan geçmiş, uçağımız Haydar Aliyev Havaalanı'na inmişti. Biz, ter ü taze duygularımız ve el değmemiş heyecanlarımız eşliğinde, Bakü yollarında ilerliyorduk. Gecenin örtüsüne bürünmüş şehri, bir yabancı edası ile seyrediyor; bir nebze de olsa tanımaya çalışıyorduk. İç içe girmiş binalar, gecenin sessizliğini bozan arabalar ve yol kenarlarına dizilmiş ağaçlar, pek çok şehir gibi, Bakü'nün de ilk göze çarpan görüntüleriydi.

Ya, bize çok tanıdık olan; hattâ bizden olan zeytin ağaçları? Arabaların farları ve sokak lambalarının yardımıyla, yol boyunca dizilmiş zeytin ağaçlarını görüyor ama gördüklerime inanamıyordum. Demek adına sanına hayran olduğum zeytinle, burada da yollarımız kesişmişti. Her biri, en mazbut duruşlarıyla, âdeta

yolumuzu kesmiş; özlerine mahsus lisanlarıyla, bize "hoş gelmişsiniz" diyorlardı.

O gün bugündür, dost kalmışım Bakü sokaklarının bu en mübarek ağaçlarına. Onları, kaldırımların süsü, şehrin en güzel örtüsü saymışım. Zeytinin bereket bereket yağdığı bir eve hasret kalsam da, ben zeytin ağaçlarıyla dostluğumu burada doruğa çıkarmışım.

Bakü'de, dışarı çıktığım bir gün olmasın ki ben, zeytin ağaçlarıyla hasbıhâl etmiş olmayayım; onların kaldırımlara düşen gölgelerinde zeytin mühürlü hatıralarımla buluşmayayım.

Yol arkadaşım olmuş benim zeytin gölgeli kaldırımlar. Yürürken, onların bana arkadaşlık ettiklerini düşünür, onlarla anlık da olsa söyleşir, günlük güneşlik günlerin üzerine düşen gölgelerinde geçmişin bereketli hatıralarında dolaşırım. Kâh onların renklerinde kaybolur; kâh gölgelerinde yiter giderim. Yalnız zeytin ağaçlarıyla buluşmak için sokağa çıkmasam da; her sokağa çıkışımda, kısa da olsa onlara bir randevu ayırırım.

Ne zaman sokakları zeytin ağaçlarıyla bezenmiş canım Azerbaycan'ın zeytinle olan alâkasını düşünsem; işte o zaman sukût–u hayaller yaşarım.

Zeytinin yalnız adını bilip lâkin tadından bihaber olan dostlarıma az da olsa hayıflanır; kahvaltı sofrasını zeytinden mahrum bırakan hânelere gönül koyarım. Hele ki zeytinyağı ile tanışmayanlara, tadına alışmayanlara ne demeli?

Nasıl olur da on bin yıllık geçmişi olan, dünya üzerine yetişen ve yetişmekte olan bütün ağaçların ilki olduğu söylenen, kutsal kitaplarda ve kuruluş efsanelerinde de yazıldığı bilinen zeytin ve eski çağlardan beri bütün dinlerce kutsal addedilen zeytinyağı hak ettiği ölçüde tanınmaz?

Nasıl olur da yaprağından, ürününün çekirdeğine kadar her şeyinden istifade edilen, sürekli kendini yenileyebilen, doğal

afetlerde dahi harap olmayan ölümsüz ağacın sanı olan zeytinin kıymeti bilinmez?

Nasıl olur da dünya insanı için, yalnız önemli bir gıda maddesi değil, aynı zamanda sağlık, güzellik iksiri ve ışık kaynağı olarak da kullanılan zeytinden yeterince istifade olunmaz?

"Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun örneği içinde çerağ bulunan bir kandil yuvası gibidir. Çerağ bir cam içindedir. Cam sanki inci gibi bir yıldızdır. O, doğuya da batıya da ait olmayan mübarek bir zeytin ağacından yakılır. Onun yağı neredeyse kendine ateş dokunmasa bile ışık verir. (Bu) nur üstüne nurdur. Allah dilediğini nuruna iletir. Allah insanlar için örnekler vermektedir. Allah her şeyi bilendir." (Nur, 24/35)

Nasıl olur da, harikulâde teşbihlerle Kur'an-ı Kerim'de zikrolunan, hatta adı Allah'ın adıyla okunan mübarek zeytin ağacına, bütün ağaçlar arasında krallık teklif edilmez?

Aslında vaktiyle ağaçlar, zeytin ağacının kendilerine kral olmasını teklif etmişler. Zeytin ağacının onlara cevabı şöyle olmuş:

"Allah'ın ve insanın bende sena ettikleri yağımı bırakayım da ağaçlar üzerine sallanmaya mı gideyim?"

Umudum o ki; şimdilik zeytinin kaldırımlara düşen gölgesiyle avunduğum bu kardeş vatanda, zeytinin kıymeti, hak ettiği makama ulaşsın. Yalnız sokaklar değil, sofralar da zeytinin binbir neviyle donansın. Sevmeyen kimse kalmasın bu bereket kaynağı mübarek rızkı.

Şifâ olsun yiyenlere, safâ olsun bakıp büyütenlere, gınâ olsun alıp satanlara, atâ olsun sevip sevdirenlere…

BİNALARA GÖMÜLEN HAZAR

"Hazar Denizi kıyısında eski zamanlardan yadigâr, rüzgârların mesken tuttuğu, ateşler ülkesinin göz nuru şehir. Köpüklü dalgalar altında, nice yaşayışları kucaklamış Bakü. Bakü'nün en az iki bin yıllık yaşı olduğu söylenir. Azerbaycan'ın en kalabalık yerleşim merkezidir. Anadolu için İstanbul neyse odur Bakü. İstanbul'a alışan Bakü'den vazgeçemez."

Şahin Durmaz

Yaklaşık bir buçuk yıldır Bakü'deyiz. Eşim, Bakü'ye bizden önce gelmiş ve hâlâ yaşamakta olduğumuz daireyi kiralamıştı. Biz gelinceye kadar da, "Size, güzel bir site içinde, deniz manzaralı bir ev kiraladım." diye, ballandıra ballandıra anlatıp durmuştu. Bunun üzerine, çoluk çocuk mavi hülyalar eşliğinde uçmuştuk Bakü'ye. Ne yazık ki, "deniz manzaralı" olarak kiraladığımız evimizde, yalnız bir yıl yaşayabildik. Aslına bakarsanız hâlâ aynı evdeyiz; lâkin evimiz artık deniz manzaralı değil. Anlayacağınız, hayallerimiz suya düştü; yani, o güzelim Hazar manzarası, gözlerimizin önünde silindi, gitti.

Yine de biz, bir yazın son günlerini, Bakülü ilk günlerimizi, Hazar'ın güzel manzarası eşliğinde geçirdik. Öyle ki, gün ortasında, dalgacıklar üzerinde raks eden güneş ışınlarıyla yeni umutlara yelken açtık; Hazar'ın gizemli yüzüne akseden Bakü akşamlarının sükûnetinde, özlediğimiz tesellileri bulduk. Gün

oldu, dalgalar arasında süzülen gemilerin aheste seyranını takip ettik; gün oldu, ikindi çaylarımızı deniz manzarası eşliğinde yudumladık. Akşamın alacakaranlığında, Hazar'ın rikkatle hislerimizi okşayan, tül tül renk armonileriyle günümüzü noktaladık.

Geceleri, kâh nazlı nazlı halesine oturan ve ışıklarıyla hislerimize oltalar salan mehtabın aydınlığında dertleştik; kâh dalga dalga köpüren, yıldızlarla selâmlaşan Hazar'la söyleştik.

Penceremizi her açışımızda, balkonumuza her çıkışımızda, Hazar'ın uzaklardan gelen üfül üfül esintisini ciğerlerimize doldurduk.

Hâsılı, hülyalarımız ölçüsünde derin mavilikler içinde, akıl almaz enginlerin çocuğuymuş gibi kendimizden geçtik.

Aradan çok değil, yalnızca bir yıl geçti. Bir yılın sonrasında, kazılan boş araziler, atılan temeller, kat kat üstüne çıkılan binalar arasında buluverdik kendimizi. Sağımız bina, solumuz bina, önümüz bina, arkamız bina oldu. Nereye baksak binaları gördük, nereden baksak binalarla yüzleştik. Ne dış cephelerinin göz boyayan güzellikleri teselli etti bizi, ne de sitemizi modernleştiren asil duruşları. Bizim yedi katlı binalar, yenilerin yanında pek de mütevazı kalakaldılar. Bir tenezzüh ve oyun mahfili olan sitemizde, çocukların çığlıklarının çiğ çiğ üzerimize dökülüşü de, bir akşam gezintisinin hoşluğu da dünlerde kaldı.

Velhâsıl, Bakü'nün o baş döndüren büyümesinden, bizim site de fazlasıyla nasibini aldı. Dört bir yanımız karın karına girmiş binalarla, binaların içi de tıka basa insanlarla dolmaya başladı. Sonrasında mı?

Bize bir yıldır gülümseyen, umutlarımızı tazeleyen Hazar, yavaş yavaş gözden kayboldu. Tabir-i diğerle, devâsa binaların arasına gömüldü. Böylece, bir yıllık vuslat tüten duygularımız da, hasret yüklü hatıralara döndü.

Şimdi, penceremizi her açışımızda, balkonumuza her çıkışımızda, Hazar'ın içimizi açan esintisini özlüyoruz. Gün ortala-

rında, hep hüzün düşüyor gönlümüzün enginliklerine; hasretin renkleri çöküyor akşamın alaca karanlığına.

Artık, ne dalgalarla oynaşan güneş ışınlarıyla umudun erişilesi sürurunu yakalayabiliyoruz; ne de dolunaylı gecelerin parıl parıl sevincini. Hayattan daha enfes hülyalar içinde dolaştığımız, dolaşıp da karşımızda tüllenen Hazar'ın o binbir güzelliğinin, ta içimize kadar akıp gelişinin hasretini çekiyoruz.

Bakü'ye uçurduğumuz, doludizgin şahlanan mavi hülyalarımıza gelince; şimdi her şeyi içine alıp eriten büyük bir şehrin ortasında, hep dalgaların üzerinde kalmasını bilen nilüfer misali hafızamıza tutunmaya çalışıyor. Kim bilir, Hazar'ın hoş manzarasıyla buluşacağımız bir günün şafağında, bambaşka renklerle yeniden gün yüzüne çıkar.

Diyeceksiniz ki: "Bu gidişle zor"

Peki, bu gidiş nereye?



Bakü Manzarası

BUGÜN BAKÜ'YE KAR YAĞIYOR ANNE

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Melek kanadından tüyler saflığında, ana kalbinden hisler aklığında yağıyor. Bembeyaz kelebekler uçuşuyor başlarımızın üstünde, titrek nağmeler duyuluyor seslerimizin ötesinde.

Bugün, hiç bulandırmadığın billur sevgin, asla toz kondurmadığın pak hislerin dolaşıyor hayallerimde anne. Bir an, sesimi soluğumu, beyaz sessizliğe gömüyor; hep içine hapsettiğin titrek nağmelerinin fısıltısını dinliyorum. Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Bir nefeslik "kar şiirlerini" okuyorum; bir seyirlik kar resimlerini süzüyorum. Kâh "Kar Musikileri" ile tarihten ince bir yaprak çeviriyorum; kâh bembeyaz tabiatın simasına çekilmiş "hatt-ı nurani" ile kendimden geçiyorum. Bugün, hep sakladığın çeşm-i giryânın sızıyor dörtlüğüme; yarım asırlık ıstırabın siniyor düşlerime.

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Bir an, boş avuçlarımı, binlerce dilden dökülen sırlı bir duayla dolduruyor; bir an, sığ duygularımı, aşk u şevkten divane pervanelere dönen nurlu bir koroyla doyuruyorum.

Bugün, gecelerin gizemli semasına ulaşan avuç avuç dualarına bir daha "âmin" diyorum anne. Bugün, seherlerin bâd-ı sabâsına karışan coşkun hissiyatına kucak açıyorum.

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Şafak erken söktü; şehir, bembeyaz bir libasa büründü; çoluk çocuğun yüzü güldü. Kar, tebessümler yağdırıyor dört bir köşeye; gamzeler çakıyor her bir zerreye.

Bugün, için ağlasa da hep gülen yüzünü, yüzünden hiç esirgemediğin tebessümünü seyrediyorum anne. Okuduğum her satıra, attığım her adıma çakan gamzeni seziyorum. Gülücüğün olmayınca, gurbetlerin bu kadar güzel olmayacağını; mesafelerin, bu kadar kolay aşılmayacağını hissediyorum.

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Bir Kerem eliyle, bahar çiçekleri misâli saçılıyor üzerimize. Sema, cömertlerden cömert bir matbâha; arz, bembeyaz bir sofraya dönüyor. Kâsesini dolduran doldurana; ruhunu doyuran doyurana…

Bugün, kara toprağın çehresine bembeyaz çiçekler konuyor. Toprak, yüzünü okşayan yüz binler şekilli çiçeklere, sinesini açabildiği kadar açıyor. Onların usulca inişini, ritimle raks edişini, sevgi alış verişini hayranlıkla takip ediyor. Sonra, bu bembeyaz sükûneti kana kana içiyor; baharın muştucusu kardelenlerin, gûnâ gûn çiçeklerin neşv ü nemâ bulması için.

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Kar, indiği her zerreye, düştüğü her sûdeye, lisan-ı hâlinden neler fısıldıyor neler? Zerreler kıştan nağmelerle, katreler meleklerden nâmelerle büyüyorlar.

Bugün, kar ne denize, ne de dağlara yağıyor. Bugün, kar üstümüze yağıyor. Işığa hasret gecelerimize, çağrıya müştak günlerimize, umuda teşne yarınlarımıza yağıyor.

Bugün, Bakü'ye kar yağıyor anne. Hayatımıza en parlak ışık, dosdoğru bir çağrı ve bembeyaz bir umut doğuyor; tıpkı senin, hayatıma akseden o sönmeyen ışığın, şaşmayan yolun ve solmayan umudun gibi.

Ve ben, "Elhân-ı Şitâ" şairinin diliyle semaya sesleniyorum:

"Dök hâk-ı siyâh üstüne ey dest-i semâ dök;
Ey dest-i semâ, dest-i kerem, dest-i şitâ dök
Ezhâr-ı baharın yerine berf-i sefîdi
Elhân-ı tuyûrun yerine samt-ı ümîdi."



Karlı Bakü'den Bir Görüntü

SOKAKLARIN PAPATYALARI

Sabahın ilk ışıkları yayılır Bakü sokaklarına. Kurt, kuş, ağaç, yaprak, taş, toprak, bin neşve ile gülümserler bu ter ü taze şualara. Bir de onlarla zevki, neşeyi paylaşan ve çevresine gülücükler yağdıran bir kadın; bir ana, bir hala yahut bir nine. Sarı kostümleri içinde, sokakları süpürmek, parkları temizlemek, çiçekleri sulamak için bin can ile çalışan bir Azerbaycan kadını.

Gün kemale erer Bakü sokaklarında. Yollar kalabalıklaşır, trafik yoğunlaşır, iş güç doruğa ulaşır. Kalabalığın arasında, trafiğin ortasında sokakları süpürür; yüzüne çizgiler çekilmiş, her çizgiye bir his dokunmuş cefakâr Azerbaycan kadını.

Gün batımı yaşanır Bakü sokaklarında. Kurt, kuş, ağaç, yaprak, taş, toprak, bir şive ile seyrederler güneşin kızıllığını. Bir de onların dilini bilen ve kırların kibirsiz çiçeklerini andıran kadın. Yorgunluktan omuzları çökmüş, beli bükülmüş, her hâline bir sır süzülmüş mânidâr Azerbaycan kadını.

Akşamın alacakaranlığı çöker Bakü sokaklarına. Sırlı sessizliğine bürünür şehir baştanbaşa. Kimsesiz bir sokak ortasında, yolun karanlığa saplanan noktasında, usanmadan çalışan bir kadın silueti hep yaşar. Gözüne mil çekilmiş birer âmâ olmuş sanki evler,[28] insanlar; kadının hâlinden bihaber yaşarlar.

Kadın, gün boyu, ne kadar hayal ve melâl ile oturup kalkmış, ne hülyalarla dolup boşalmış, ne aşılmaz zorluklara toslamış

---

[28] Necip Fazıl Kısakürek'in Kaldırımlar şiirinden imaj alıntısı.

ve neleri aşmış, kaç defa merhametle coşmuş ve kaç defa merhamete ihtiyaç hissetmiş…

Günler birbirini kovalar, mevsim döner. Yaz gelir, sıcaktan bunalır sokaklar. Gün ortasında, güneşin yakıcı sıcağında, sokakları süpürür bir kadın. Boncuk boncuk terleyen, kâh eğilip kâh doğrulan ama asla yılmayan kanaatkâr Azerbaycan kadını.

Güz gelir; yapraklar sararır; sokaklar sarı sarı yapraklarla kaplanır. Görünce onlarda tasayı, kederi; yapraklar gibi sararır, hüzün nağmeleri mırıldanır; vefâkâr Azerbaycan kadını.

Kara kışla üşür sokaklar; kar beyazına boyanır yerler; kül rengiyle kararır gökler. Sokaklarla bir üşür, ellerini büzüştürür ve ekmek teknesi olmuş sokakları süpürür ziyadâr Azerbaycan kadını.

Hep güzeli düşler kadın, güzelliklerle içli dışlı olmayı ümit eder. Ummanlar derinliğince, yıldızlar adedince hisleri olsun ister. Ne var ki, bazen umduklarını bulur, bazen de inkisarlarla burkulur. Yer yer zorlu rüzgârlarla sarsılır, yer yer içten içe gözyaşlarıyla soluklanır.

Ne zaman, her günün yarısını çalan, sıhhatten kocaman bir dilim ısıran, akşama bir hiç olup çıkan ev işlerinden bunalsam, nazarlarımı sokaklara çeviririm. Sokaklarda, bütün şekvalarımı dindiren, ruhuma, kimsenin silemeyeceği mânâlar yükleyen bir kadının seyrine gömülürüm.

Aslında, bir ömürlük ibret için, bir ömür neler umup neler bulduğu meçhûl bu kadının simasına göz ucuyla bakmanın kâfi olacağını bilirim. Lâkin ben, bu simadan süzülen sessiz ama mânâ yüklü bir şiiri dinler gibi olur; aradığım bir teselliyi bulurum. Onca yaşına rağmen, yalnızca on paraya sokakları süpüren kadının ise, ne ile avunduğunu, nasıl teselli bulduğunu bilemeden.

Papatya tarlalarından bir buket dersem, "Kadınlar gününü" tebrik etsem, bilmem ki ne kadar teselli olurdun, ey füsunkâr Azerbaycan kadını?

RÜZGÂRLI ŞEHİR

Bakı, aziz şeher, mehriban diyar,
Sinende boy atıp, oldum bahtiyar.
Sende ilk aşkımın yadigârı var.

Yüreyim seninle edir iftihar,
Hazarın koynunda saldın buruglar.
Kalbimde kalbinin hareketi var.

Bakdıkça doymuram gözelliyinden,
Şirin nağme geder sevimlisen sen.
Her yerde, her yanda deyeceyem men:

Sen menim sohbetim,
Şerefim, şöhretim,
Tükenmez devletim,
Azizimsen, gözel Bakı.

Enver Alibeyli

"Hû hû" zikrinin serzâkiri, Hudâ aşkının semazeniymiş rüzgâr; her ne kadar duyamasak da… Hakk'ın muti bir memuru, arzın haşyetli bir hâliymiş rüzgâr; her ne kadar bilemesek de... Rahmet katrelerinin nâyı, Süleyman Peygamber'in bineğiymiş rüzgâr; her ne kadar göremesek de...

Hz. Süleyman, Allah'tan, dünyada misli görülmemiş bir saltanat isteğinde bulunmuş ve Rabbi'ne şöyle nida etmişti: "Ey Rabbim, beni bağışla. Bana öyle bir mülk ve saltanat ver ki, o

benden başka kimseye nasip olmasın, şüphesiz bütün muratları ihsan eden Sensin, Sen."

Bunun üzerine Allah (c.c.), Süleyman Peygamber'inin duasını kabul buyurmuş, rüzgârı onun emrine vermişti. Hz. Süleyman, rüzgâra nereye emrederse, kendisi de üzerinde olduğu halde, oraya giderdi. O kadar hızlı eserdi ki, sabahtan akşama kadar iki aylık mesafeyi kestirirdi.

Süleyman Peygamber'in mülkü mislinde olmasa da, bizim de emrimize musahhar kılınmış rüzgâr.

Hani, sıcak yaz günlerinde özleriz de onu, "Es es rüzgâr" nağmeleriyle çağırır ve bir ağaç altında, üfül üfül esintisini iliklerimize kadar hissederiz ya. Tozların serpilişini, katrelerin dans edişini ve dalgaların kıvraklığını seyrederiz ya onunla. Bir dal misali salıveririz ya hâlimizi akışına. İçimize ilhamlar doğar ya bir bâd–ı sabâda. Ilık bir meltem okşayıp geçer ya ruhumuzu, Nisan akşamlarında. Sararmış tabiatla sarmaş dolaş oluruz ya raksıyla Eylül ikindilerinde.

Bir Eylül ikindisiydi; Bakü'nün "Rüzgârlı Şehir" olduğunu ilk müşahede ettiğimde. Sema, baştanbaşa hiddetli rüzgâr nağmeleriyle yankılanıyordu. Arz, âdeta büyük bir zelzelede yuvarlanıyordu. Camlar sarsılıyor, kapılar zangır zangır titriyor ve çer çöp sağa sola uçuşuyordu. Hazar'ın dalgaları kabardıkça kabarıyor, şaha kalkmış bir dağı andırıyordu. Denizin sinesi, beyaz bir gül gibi açıldıkça açılıyordu.

Ağaçlarının heybetli suretleri, cezbeli bir hâl almışlar; müdakkik nazarların seyirlerini, bir ibret levhasına dönüştürmüşlerdi. Her biri, rüzgârın tesiriyle raksa gelmiş, semâ'a kalkmışlardı. Sanki her birinin dalına çok neyler takılmış; latif sedalarıyla, bir merasimde gibi vaziyet almışlardı. Yaprakları, binler dillere dönüşmüş, "Hû, hû" zikrini tekrar ediyorlardı. Koroları, semavi bir musikîden geliyor gibi sâfi ve müessirdi.

Bakü'de yalnız bir güne mahsus değildir rüzgârın hikmet eda icrası. Aslında dört mevsimde, apayrı nağmeleriyle tecelli eden bir İlâhi nefhadır rüzgâr.

Kışın, gamlı bir melodiyle eser. Poyraz, serince okşar çiçekleri; fırtına, yerden yere vurur sahilin kumunu, taşını.

Yazın, tatlı Hazar esintisi, insanı kendine getirir; ruhlarda tüllenen sevdalı yaz hasretini dindirir.

Hazan mevsiminin rüzgâr sesi ve o sesle çıkan yaprak hışırtısı, bamtellerine dokunur; böylece tabiat, bir naz ve niyaz zemzemesi içinde okunur.

Velhâsıl, Bakü'de, hiç durmadan işveyle ninni söyler rüzgâr; rüzgârla inkişaf eder hayatın içinde manalar.

Şimdilerde, Rüzgârlı Şehir'de, günler baharı solukluyor. Tan yeli etrafa bahar muştusu yayıyor. Her yerde, amber sürünmüş ikbal meltemleri esiyor.

YEŞİL PAZAR

Azerbaycan günlüğümüze, haftada bir defa damgasını vuran mekândır Yeşil Pazar. Kâh büyük bir vagondur, dört mevsimi soframıza taşıyan; kâh geniş bir kazandır, haftamıza ikram yağdıran.

Adına "Yeşil" demişlerse de her mevsim ayrı bir renge boyanır, başka bir çehreye bürünür Yeşil Pazar. Güz, bağlardan üzümle gelir; ayva ile kemale erer; kan kırmızısı narla solgun yüzünde kan-can bulur. Kış, soğuk günlerinde şifa dağıtır turunçgilleriyle; "feyhoa" ve "kinkon" adıyla bilinen tropikal meyveleriyle. Sofraların lezzetini artırır bağ bağ ıspanaklar, kat kat lahanalar ve çiçek çiçek karnabaharlar. Bahar, yenilik getirir gözlere, gönüllere. Turfanda meyve ve sebzeleriyle gamzeler çakar diriliş günlerine. Çilekler, erikler ve kirazlar boy gösterir tezgâhlarda.

Tadına doyum olmaz özlenen tatların, ilkyaz günleri gelinceye kadar. Zamanla domates, biber ve patlıcanlar çoğalır, meyveler bollaşır, yeşillikler tezgâhlardan taşar. Aslında yeşillik, her mevsim revaçtadır Yeşil Pazar' da. Adı, "göy-göyertidir" (yeşillik) ve onsuz Azerbaycan sofrası düşünülemez; hele ki "kişniş"siz… Maydanoza benzeyen görüntüsüyle, keskin kokusuyla "göyerti" tezgâhlarının baş tacıdır kişniş; yemeklerin, özellikle de dolmaların en mühim çeşnisidir.

Yaz mevsimiyle birlikte Yeşil Pazar'ın çehresine bolluk ve ucuzluk yağar. Yazın kemale erdiği bir günün ikindisindeyiz; biz, yine Yeşil Pazarlıyız. Mütevazı tablalarında alıcılarını bekleyen olgunlaşmış meyvelerle ve yığılmış sebzelerle göz gözeyiz. Renk renk tezgâhlar, çeşit çeşit tatlar. Gözler, renk cümbüşüyle

ışıl ışıl; diller, zengin tatlarla pürtelâş. Hoşaflıklar, reçellikler boy gösteriyor alıcılarına; beğenilmek, satın alınmak ve ağızlara lâyık olabilmek için. Öyle ya, Azerbaycan'da "mürebbe"siz (reçelsiz) ve "komposto"suz bir mutfak düşünülebilir mi? Azerbaycan kadınının elinde, reçele dönüşmeyen bir meyve olabilir mi? Hele ki, Azerbaycan'da çay, reçelsiz ikram edilebilir mi? Bu zengin ve rengin tatlarla mutfakları şenlendirmenin tam mevsimi. Az sonra, bizim de ellerimiz dolu dolu, evin yolunu tutacağız. Mutfağımız al, yeşil, sarı ve mor renklere boyanacak. Komposto serinliği saracak sofralarımızı, rengârenk reçeller kuşatacak kahvaltılarımızı. Dört mevsim, daha onlarca tadıyla dolar mutfağımız, Yeşil Pazar'ın. Toprak kokulu sebzeleriyle, türlü çerezleriyle, kuru meyveleriyle. Lenkeran'ın limonlarıyla, Quba'nın elmalarıyla, Göyçay'ın narlarıyla ve Sabirabad'ın karpuzlarıyla.

Yeşil Pazar, Azerbaycan'ın onlarca pazaryerinden biri... Ulvî keremle donatılmış bir İlâhî sofra. "*Hele, insan, yiyeceklerinin kaynağına bir baksın: Biz yağmuru gökten şırıl şırıl döktük. Sonra nebat bitsin diye, toprağı iyice sürdük. Orada hububatlar, taneler, üzümler ve yoncalar, zeytinler ve hurmalar, ağaçları gür ve sık bahçeler, meyveler ve çayırlar bitirdik.*" (Abese suresi/24-31) Böylesine ikram ve ihsana mazhar olup da, şu dünyada işleyen bir "Kerim El" olduğunu düşünmeden edemiyor insan.

Ağaçların latif elleri olan dallarıyla en tatlı, en musanna meyveleri bize takdim eden; arzı, bir sofrayı nimet; toprağı, bir matbaha-i kudret yapan "Kerim El" olduğunu. Yeşil Pazar'dan bir kere daha ayrılırken ellerimiz dolu dolu; bu güzel nimetlerden Mün'im-i Hakiki'ye çevriliyor mahcup yüzümüz. O'nun adıyla başlanan, yâdıyla taçlanan ve şükrüyle sonuçlanan öğünler diliyoruz; borcumuzu ödeyebilmek, ellerimizi açıp sonsuz nimetlere yönelebilmek için.

"Ey bizi nimetleriyle perverde eden Sultanımız, burada bize tattırdığın leziz nimetlerini orada da yedir."

ASMA KÖPRÜ

"Göy-gölü, Qubanı görmemisense,
Deme ki, görmüşem Azerbaycanı."

Memmed Rahim

Bir yılın yorgunluğunu atabilmenin, ruh ve bedeni dinlendirebilmenin bir yoludur piknikler. Üstelik hayatla buluşmanın, tabiatla söyleşmenin, ahbap ile dertleşmenin de fırsatlarıdır. Aslında, hayatın her lahzası güzel yaşamak ve yeni hazineler elde etmek için birçok fırsatlardan ibaret değil midir? Bir fırsat doğmuştu bize de; Azerbaycan'ın güzel Quba'sını[29] görebileceğimiz, hoşça bir gün geçirebileceğimiz. Oldukça kalabalık bir piknik grubuyla Quba yollarındayız. İstikametimiz, Asma Köprü piknik alanı.

Sema, pırıl pırıl çehresiyle her yana tebessümler yağdırıyor. Arz, binbir renk ve desenleriyle ruhlara inşirah salıyor. Toprak, kerim sinesiyle hayata hayat katıyor. Çiçekler, Cennet ıtırlarından burcu burcu kokular saçıyorlar. Yol boyunca dizilmiş ağaçların dalları, sarmaş dolaş olmuş; meltem nağmeleriyle raks ediyorlar. Ovalar-obalar bir asudelik içinde yayılmışlar arz döşeğine. Şehrin gürültülü dünyasında, hayallerimizde yaşattığımız bu güzelliklere bir musiki gibi kulak veriyor, dopdolu gözlerle temaşa ediyoruz. Hisli bir şairden, usta bir bestekârdan, harikulâde ezgiler dinler gibi oluyoruz. Hislerimiz, tabiatın bu rengin

---

[29] Quba şehri, Büyük Qafqaz sıra dağlarının eteklerinde, Qudyal çayının kenarında yerleşir. Deniz seviyyesinden 616 metre yükseklikte, Bakü'den 171 km uzaklıktadır. Şehrin nüfusu otuz bin civarındadır etraf köylerle beraber bu rakam yüz kırk bine çıkmaktadır. Quba, Azerbaycan'ın meyve deposu gibidir. Ülkenin meyve üretimin yaklaşık yarısı buradadır. Konserve fabrikaları, seraları vardır.

şiirini dinlemenin coşkusuyla kabarıyor. Beyaz bulut kümeleri, peş peşe uçuşan kuşlar, aheste gezinen kazlar, otlayan sürüler; her şey birbirine karşı o kadar sıcak ve cana yakın ki.

Zevkli bir yolculuktan sonra, "Asma Köprü"piknik alanına ulaşıyoruz. Burada, ne rahatsız eden bir gürültüden, ne de ürküten bir sessizlikten eser var; bilâkis, sükût içinde bir canlılık, hareket içinde bir sükûnet. Duyup hissettiğimiz esintiler, şehrin her bir gürültüsünü bir kenara itiyor ve bizi tabiatın füsunkâr simasıyla baş başa bırakıyor. Ötelerden inciler toplamışçasına, hayat dolu huzmelerin her yanı bürüdüğünü hissediyoruz. Her şey tabii, her şey olduğu gibi…

Yeni tanıştığımız insanlarla diz dize oturmuş; yiyoruz, içiyoruz, hasbihâl ediyoruz. Samimiyetle tüllenen çehreler ve gözlerini o büyülü tebessümlere salan gözlerden, yaprak yaprak manalar dökülüyor. Gönüller, sevginin, karşı yamaçlardan bir beşik ninnisi saflığıyla akseden nağmeleriyle doluyor. O saflığı bozmadan, meltemle oynaşan mini mini çiçeklerin eşliğinde, Asma Köprü'ye tırmanıyoruz. Küçük bir çayın üzerine kurulmuş, iki yamacı birbirine kavuşturan Asma Köprü, piknik sâkinlerinin en gözde eğlence mekânı. Hafif bir rüzgârın ritmine ayak uyduran, kırık dökük tahtalarının neredeyse yere değdiği bu köhne köprüden, tatlı bir heyecan eşliğinde karşıya geçiyoruz. Kendine has âhengiyle akan dere ise, sesten, sözden âzâde bestelerini okuyor; çevresini bir büyülü sükûnete gark ediyor.

Bu viran köprüde, çok tesellilerle donanmış, derin manalarla bezenmiş lahzalar yaşıyoruz. Aslında hayatın her lahzası, yitirilmiş cennetlerden, sonsuz güzelliklerden akisler değildir de nedir? Biz de, yitirilmiş bir cennet bucağından, ruhumuzda burcu burcu esintilerle, ufkumuzda nadide dostluklarla dönüyoruz. Dahası, sık sık gün yüzüne çıkaracağımız, her anıyla özleyeceğimiz bir güzel hatıra ile. Yeni bir fırsatın doğacağı, hazineleriyle ruhlarımızı saracağı; ağacın, toprağın, suyun, göğün ve yerin, akıp akıp gönüllerimize dolacağı tabiat kokulu yeni hatıralara kadar…

KEKİK KOKULU ÇAY

Kimin ağrıyır canı,
Goy çay içsin mercanı.
Min bir derdin dermanı
Çay, çay, çay.

Armudu istekanda[30] *çay,*
Üreyimiz yananda çay,
Adlısan, dadlısan, etirlisen
Çay, çay, çay,

Her kese gelse konak,
Lazım deyil soruşmak.
Versin yemekden gabak[31]
Çay, çay, çay,

Kışın karlı çağında,
Yayda[32] *gün gabağında,*
Gezirler sorağında
Çay, çay, çay,

Azerbaycan (Çay) Mahnısı

Çayı sevmeyeniniz, en az bir öğününü onunla taçlandırmayanınız var mıdır? Ya, çaysız konuk ağırlayanınız yahut konuk olduğunuzda, bir bardak çaydan başka bir şey umanınız?

---

30 İstekan: Bardak
31 Gabak: Önce, ön, ileri, evvel
32 Yay: Yaz mevsimi

Çay, kâh günümüzün sımsıcak beş on yudumu, kâh da gönlümüzün kopkoyu sevgi sunumudur. Bazen de hayatın en tatlı anlarını, en renkli hâllerini yansıtan doyumsuz duygu şölenidir.

Çay ile kurulur nice dostluklar, köpürür sevgiler; koyulaşır sohbetler. Hâneler, çayhâneler, onunla şenlenir; ziyaretler, ziyafetler, onunla renklenir. İlim yüklü heybeler, onunla taşınır; sevgi dolu hitâbeler, onunla anlaşılır. Yaz-kış sevilir çay; sabah - akşam içilir.

İçilir içilmesine de, herkesçe bir değil. Hani, "Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır." ya; öyle de, bir de çay içişi vardır, dense yeridir. Zîra, herkes bir başka türlü içer çayını, bir başka türlü sever.

Kimi, ince belli bardakla içer; kimi, kocaman kupasıyla. Klasik piyalesiyle yudumlayanı da olur azar azar; desen desen fincanıyla da. Bol şekerli, şekersiz, limonlu, karanfil aromalı, buzlu, sütlü ve daha bilmem kaç türlüsü sevilir çayın. Nasıl sevilirse sevilsin, ne ile içilirse içilsin; çay, tartılamaz bir tat, tartışılamaz bir tutkudur.

Hele ki semaver tutuşturulur, dumanı tüttürülür ve muhabbet tattırılırsa; çay keyfi ne ile tartılır, nasıl anlatılır, bilemem?

Can Azerbaycan'ın cennet-âsâ şehirlerinden biri olan Lenkeran'ın[33] âsûde bir göl kıyısındaydık. Şen şakrak bir tabiat

[33] Lenkeran: Azerbaycan'ın en güzel köşelerinden biri olan Lenkeran, ülkenin güney doğusunda, zümrüt yeşili rengârenk ormanların, sırt sırta vermiş Talış dağlarının eteğinde, masmavi Hazar'ın kıyısında yerleşmiş, tarihin mistik havasını koruyan bir şehirdir. Lenkeran, Azerbaycan Cumhuriyeti içerisinde mevcut olan beş tabii bölgeden biridir. Kuzeyde Kür-Araz Ovası, doğu ve güneydoğuda Hazar Denizi ile çevrelenmiştir. Etrafındaki vilayetler Masallı, Lerik ve İran sınırında bulunan Astara'dır. Lenkeran bölgesinin kendine has bir iklimi vardır. Tropikal iklime benzeyen ama daha yumuşak ve elverişli bir yapısı vardır. Burada kışlar yumuşak, yazlar sıcak sonbahar ise çok yağışlı geçmektedir. Bu iklimin tesiriyle limon, kinkon, portakal, greyfurt, kivi, feyoha gibi meyveler bolca yetişir. Ayrıca Lenkeran'ın kendine has kokusu ve tadı olan çayı da meşhurdur. 200.000 civarında nüfusu

köşesiydi burası. Gözlerimizi kamaştıran binbir renk cümbüşünün, gönüllerimizi coşturan baş döndürücü güzelliklerinin arasındaydık.

Çaycı, semaverini tutuşturmuş, dumanını tüttürmüştü. Kömür ocağının korunda usul usul demlenen çayın hoş kokusu, her yanı sarmıştı. İki eski masanın etrafına dizilmiş plastik sandalyelere yaslanmış, nadide bir ikindi çayı keyfini yaşayacaktık.

Sakın, burada oturulur da çay içilir mi demeyin. Bizim gözümüz ne eski masadaydı, ne de kırık dökük birkaç sandalyede. "Gönül, ne çay ister, ne kahve; gönül sohbet ister, çay da, kahve de bahane." misâli, gözümüzü gönlümüzü doyumsuz bir meşhere kaptırmıştık.

Çok geçmeden, çaylarımız, yanında limon dilimleri ve küçük şekerlemeler olduğu halde servis yapılmıştı. Anında, kendimizi buram buram bir kekik kokusunun arasında buluverdik. Yarım bardak kekik çayı ve yarım bardak siyah çaydan müteşekkil hoş bir çay. Tabiat eczanesinin güzel tiryakı olan kekiğin, siyah çay ile böylesine hafif ve doyumsuz bir tat oluşturabileceğini, o gün her birimiz tasdik ettik.

Bize, o semaver tadındaki kekik kokulu çayı tekrar yudumlamamız ya da aynı tadı yakalamamız nasip olur mu bilemeyeceğim; ama o bir bardak kekik kokulu çayın çok hafif tadını, o asude göl kıyısını ve çevresindeki rengârenk atlasa saçılan engin manaları, sözlere taç giydiren sessiz beyanları hep özleyeceğim.

Size gelince, bilmem hiç kekik kokulu çay içtiniz mi? Şayet içmediyseniz ve yolunuz, o şen şakrak tabiat köşesine düşerse, kekik kokulu çaydan yudumlamadan, göz kamaştıran güzellikleri temaşa etmeden asla geri dönmeyin.

---

vardır. Lenkeran elverişli iktisadi ve coğrafi konumundan dolayı Azerbaycan'ın çok eski hayat merkezlerinden biri olmuştur.

Olur ya, aradığınız bir şifa, o bir bardak çayın bir yudumunda, hasretini çektiğiniz manevi bir huzur da o tabiat köşesindedir. Her gününü, feyizli hazine kapısı bilerek Hakk'ın ilk ihsanlarını değerlendirip o kapıyı açmaya çalışan, günlük rızkını köhne bir semaverde arayan çaycıya gelince; kim bilir, o gününün rızkı, sizin üç beş kuruşunuzdadır.

Ne diyelim? Şimdiden afiyet olsun.

GÜL SUYU

İki yıl önceydi. Aylardan Ramazan'dı. Bir hafta sonu gezisi dolayısıyla, Azerbaycan'ın en güzel şehirlerinden biri olan Şeki'de[34] bulunuyorduk. Şeki, eski ipek yolunun üstünde yerleşmiş, Qafqaz Dağları silsilesinin güney eteklerinde kurulmuş tarihî bir şehir. Ilık bir sonbahar gününü, bu güzel şehirde geçiriyor olmanın hazzı içindeydik. Günün büyük bir kısmını, şehri gezerek geçirdik. Şeki Hanlarının sarayı olan meşhur Hansaray[35]'ı, antikacılar çarşısını ve parkları dolaştık.

İftara az bir zaman kalmıştı. Akşamın kızıllığı, dağlara büyüleyici güzellikte yansımış; ortalığı hissedilir bir sükûnet kaplamıştı. Biz, akşam yemeğine davetli olduğumuz Arzu Hanımların

---

34 Şeki: Baş Kafkas Dağları'nın güney eteklerinde yerleşen şehir, okyanus seviyesinden 500–850 m yükseklikte olup Bakü'ye 370 km mesafede yer almaktadır. Azerbaycan'ın en eski yerleşim yerlerinden olan Şeki uzun müddet Nuha adıyla da anılmıştır. Şeki, Kafkasya'da ipek üretimi ve işlenmesinde önemli merkezlerden biridir. Şeki ipeği Kafkasya'da üretilen ipeklerin en kalitelisi olarak bilinir. Elverişli coğrafi arazide yerleşmesi ve ipek yolu üzerinde olması sebebiyle ticaret merkezlerinden biri olmuştur.164000 nüfusu olan şehir dağların arasında yemyeşil bir tabiata sahiptir.Han Sarayı, Şeki Hanlarının Evi, Şeki Narınca Kalesi, Cuma Mescidi, Ömer Efendi Mescidi, Han Mescidi, Şehitler Hıyabanı ve Kervansaray önemli tarihî ve mimari abidelerdendir. Azerbaycan'ın meşhur şairi Bahtiyar Vahabzade Şeki'lidir.

35 Hansaray: Dünya Mimarlık Abideleri listesine dâhil olan Şeki Hanlarının yaz sarayı olan bu bina Azerbaycanda ilk müstakil Hanlığın kurucusu Hacı Çelebi Hanın torunu Hüseyin Han devrinde 1762 yılında kullanıma başlamıştır. İki katlı olan Hansarayın yapımında çivi ve yapışkan kullanılmamış, ağaç ve cam parçaları birbirine geçirilmiştir. Bina içerisinde duvarlar çiçek, hayvan figürleri, dövüş ve av sahneleriyle süslenmiştir.

evindeydik. Tek katlı, kocaman bahçesi olan bu güzel evin salonuna tertip edilmiş bir iftar sofrası karşıladı bizleri. Biraz mahcup eda içinde, bize gösterilen yerlere oturduk. Diğer misafirleri bilemiyorum ama bu yemek benim için çok özeldi. Zira ilk defa Azerbaycanlı bir ailenin evinde, iftar yemeği yiyecektim. Önce şaşkınlıkla karşıladım sofrayı. Ben, sıcak bir çorba ile karşılaşmayı beklerken, Arzu Hanım, çaylarımızı doldurmaya, buranın tabiriyle süzmeye başlamıştı bile. Neler yoktu ki çay fincanlarımızın etrafında. Ceviz, kuru üzüm, kuru kayısı, hurma, renk renk reçeller, bisküviler, itina ile dizilmiş peynir ve zeytinler.

Arzu Hanım, biyoloji öğretmeniydi. Kendi kendime: "Çalışan bir hanım ya, yemek pişirmeye vakti olmamıştır. Bu yüzden, bu leziz kahvaltılıklarla ve türlü çerezlerle bizi ağırlıyor olmalı." diye düşündüm. Düşünmez olaydım. Nereden bilebilirdim ki, bu zengin çay faslının, yemeğin girizgâhı olduğunu? Daha ilk fincanlarımızın dibi görünmeden, Arzu Hanım, üzerinden dumanlar çıkan bir tencere ile kapıda belirivermesin mi? Kaşla göz arasında da çorba servisine başlamıştı. Bu lezzetli çorbalarla birlikte, bizleri bekleyen bir sürpriz vardı. Aniden elektrikler kesilmişti. Arzu Hanım, gayet soğukkanlı bir tavır içinde, iki elinde şamdanlarla sofraya Hızır gibi yetişmişti.

Mum ışığında, Arzu Hanım'ın servisi devam ediyordu. Çorbayı takip eden dolma, meşhur Azerbaycan aşı, birbirinden leziz salatalar, iftar sofrasının göz alıcı yemekleriydi. Hepsi çok güzeldi, lezzetliydi.

Böylesine güzel bir sofranın, bitişi de güzel olmalıydı. Bunun için çaydan daha münasip ne olabilirdi ki? Nitekim öyle de oldu. İkinci çay servisi ile yenilendi çerez ve meyve sofrası.

Ancak o kadarıyla kalsa… Bu sofranın finaline çaydan daha lâyık bir içecek olmalıymış meğer.

Arzu Hanım, elinde alımlı bir sürahi ile içeri girmiş; girmesiyle birlikte de odayı enfes bir gül kokusu kaplamıştı. Demek

ki sürahideki gül suyu olmalıydı. Peki, gül suyunun sürahide ne işi vardı?

Gül suyu, bizim kültürümüzde, yalnız mevlitlerde misafirlere ikram edilir ve birkaç tatlıda aroma olarak kullanılır. Meşrubat olarak içilmez. En azından ben öyle biliyorum.

Bu arada Arzu Hanım, bir taraftan kendi elleriyle hazırladığı gül suyunu, o tatlı edasıyla ikram ediyor; diğer taraftan da meraklı bakışlarımızı gideren açıklamasını yapıyordu. Bu, bizim anladığımız manada bir komposto hazırlamaya hiç benzemiyordu. Taze gül yapraklarıyla saf suyu, hususi tenceresinde dikkat ve rikkat isteyen bir ameliyeye tabi tutmuştu Arzu Hanım. Emeksiz yemek olmazdı elbette ama bu enfes gülsuyunu hazırlamak için emekten öte çok şey gerekiyor olmalıydı. Ne bileyim, Azerbaycan kadınının mutfakta gösterdiği maharet, itina, sabır, v.s.

Bizler, o leziz içeceği, zemzem yudumluyormuş gibi içtik. O güne kadar içtiğim en özel meşrubattı vesselâm. O akşam içtiğim gül suyunun tadı hâlâ damağımda.

Ellerine sağlık Arzu Hanım. Gül koksun sazın sözün; güle bezensin özün. Zaten özü güle bezenmeyen kim sunabilir ki, böyle enfes gül suyunu?

GÜNLER BAHARI SOLUKLUYOR

"Bir fasl-ı bahar başladı illerde bugünden,
Bir sohbet-i gül başladı dillerde bugünden."

Hasan Feyzi

Daha birkaç gün öncesine kadar Nevruz'un, yalnız Farsça bir kelime olduğunu; "yeni gün" anlamına geldiğini; baharın ilk gününe dendiğini ve bahar bayramı olarak kutlandığını bilir; öyle de idrak ederdik. Azerbaycan'da ikincisini yaşadığımız bahar bayramıyla, Türk coğrafyasının ortak kültür renklerinden biri olan Nevruz geleneğinin birçok zenginliklerine, bahara uyanışla birlikte uyanmış olduk. Meğer ne güzellikleri varmış Nevruz geleneğinin.

Her şeyden önce, Nevruz'a giden yolda, eski yılın son ayının dört Çarşamba akşamı kaydedilirmiş. Bu dört Çarşamba'dan ilki, "Su Çarşamba"sı olup; bunu, ailenin en yaşlı erkeği tarafından "tongal" adı verilen ateşlerin yakılması ile başlayan "Od Çarşambası" takip edermiş.

"Yel Çarşamba" sı olan üçüncü Çarşamba, Azerbaycan Türkleri arasında "Külek Oynatan Çarşamba" diye bilinir; bu Çarşamba akşamında uyanan rüzgârın, bütün dünyayı dolaşıp, daha önce uyanmış olan su ve ateşi harekete geçirdiğine inanılırmış.

Bu dört Çarşamba içinde, en renkli ve coşkulu olanı "Toprak Çarşambası" olup, bu Çarşamba'nın gelişi ile birlikte tabiatın uyanması tamamlanıp, yıl yenilenmeye hazır hale gelirmiş. Bu son Çarşamba gününde, zengin-fakir demeden her

ev, şeker bura, qoğal ve baklavalarla tatlanır; bu tatlardan konu-komşuya, hısım akrabaya verme güzelliği en samimi duygularla yaşatılırmış. Her yer, tepeden tırnağa temizlenir; bayram akşamı en güzel elbiseler giyilir; küsler barışır; küçükler büyüklerin hayır duasını almaya çalışırlarmış. Velhasıl bahar eski tarihlerden bu yana sevinç dolu yüreklerle karşılanırmış.

Bu Nevruz'da, bu güzel duyguları biz de yaşayanlardandık. "Komşuda pişer, bize de düşer." misali komşularımızla tatlarımızı paylaştık. Çoluk–çocuk şapkalarını, kapı kapı dolaşıp en saf duyguları eşliğinde Nevruz paylarıyla doldurdular. Azerbaycan'da yaşamak olur da, bu güzelliğe iştirak etmemek olur mu? Ne olduğunu anlayamadan, çocuklarımızı da bu masum geleneğin içinde buluverdik. Bizim afacanlar, arkadaşlarıyla bir olup, kapı kapı dolaşıp şapka bırakma âdetini benimseyiverdiler. Maksatları, yeme içme değildi; yalnızca, bu masum eğlencenin zevkini tatmaktı; bütün çocuklarda olduğu gibi.

Akşamın karanlığıyla birlikte boş alanlarda peş peşe yakılan, büyük küçük demeden üzerinden atlanılan, canlı müzik eşliğinde geç saatlere kadar etrafında halay çekilen ateşler binalarımızın önünü ana baba gününe çevirdi.

Bütün bu şehrayin, baharın bir gününe kavuşmanın sevinciydi. Ya baharın bin bayramlara bedel gelecek diğer günleri. Neler yazılacak, neler çizilecek kâinat kitabına, hiç şaşırmayan asla yanlış yapmayan yüz bin çeşit kitabı birbiri içinde yazan, yorulmadan işleyen kalem–i Kudret tarafından.

Nakkaş-ı Ezelî, gözümüzün önünde kışın beyaz sayfasını çevirip baharın yeşil yaprağını açacak. Yeşerip çimlenmeyle gönüllere ümit kıvılcımları salacak. Çiçekler tomurcuklanacak, zemin bir baştan bir başa rengârenk haliçeye bürünüp pembe, beyaz, erguvan ve kırmızıdan yüz bin nakışlarla süslenmiş fistanlar giyinecek. Renkler, dalga dalga gözlere güzellikler saçacak. Birer cansız kaya parçasına dönmüş dağlara-tepelere evlek evlek sular yürüyecek;

toprak hayat olup fışkıracak; hava ve su, yeşil yapraklara, renk renk çiçeklere ve tatlı meyvelere doğru sessiz sessiz akıp gidecek. Çiçekler, binbir rayiha ile soluklanacak; kuşlar ve böcekler, bu iklimde sermest dolaşacak. Renkler ve desenlerle duygular billurlaşacak, huzur verici, pırıl pırıl iklimlerine kavuşacak.

Rivayet edildiğine göre; bir bahar zamanında Dağıstan'da bir yolcu köyden köye giderken bir dağ eteğine varmış. Bakmış, rengârenk çiçekler tepenin yamacını kaplamış. Hafif rüzgârlar ile dalga dalga köpüren bu renk ve ışık tufanı yolcuyu bir yıldırım gibi bir anda çarpmış. Neler olmuş bilinmez o anda; yolcu başlamış bağırmaya: " Nerdesin Boyacı; Boyacı Sen nerdesin?" Renkleri kucaklayan bu ses, vadileri dolaşır, köy köy duyulur, şehir şehir çınlarmış.

Kim bilir herkes için, Cennet'in fidanlık bir bahçesi, Rahmet–i İlahi'nin bir çiçekdanlığı olan bahar bahçesinden ne güldeste-i marifetler yağacak. Nice dillerde, bu baş döndüren güzelliklerin Sâni–i zü'l Celâl, takdir ve tebcillerle anılacak. Bahar mevsimini bir çiçek destesi yapan yeryüzü sofrasının üstüne serpen Kerîm–i zü'l Cemâl'in yüz bin defa vaat ettiği:" Her kıştan sonra bir bahar, her geceden sonra bir sabah olduğu gibi, nev-i beşerin dahi bir sabahı, bir baharı olduğu." inancıyla dünya, recâ iklimlerine dönecek. Ve çoklarınca "Nerdesin Boyacı; Boyacı Sen nerdesin?" deyip, bilinmez yollara düşülecek.

Yaşanan onca kış mevsimlerinin ardından, kışta gelen mübarek ağızlardan yapılan dualarla; dünyaya yeni ve feyizli bir fasıl gelecek ve âlemin yüzü nur ile gülecek.

Cemrenin kardelenle buluştuğu çağa açılıp, ötelerden gelen çerağ ile buluşup, cennet–âsâ baharlara erişenler ise, belki de hep bir ağızdan beklenen nevbahar muştularını haykıracaklar:

"Bir fasl–ı bahar başladı illerde bugünden,
Bir sohbet-i gül başladı dillerde bugünden."

BÜYÜMÜŞ DE KÜÇÜLMÜŞLER

Kendi Çocuk, Ruhda Bir İntibaha Bak,
Salik Bulunduğu O Güzel Şehraha Bak,
Ruyinde Parlayan Lemaat-ı Felaha Bak,
Bak, Bak, O Dide-yi Ulviyyetpenaha Bak.

Ey Kâinat-ı İzzete Sultan Olan Çocuk,
Ey Cennet-i Saadete Rıdvan Olan Çocuk

Muhammed Hadi

Her gün, eve, şen şakrak giren çocuklarım, o gün pek keyifsiz görünüyorlardı. Birine, bir şey mi oldu diye endişelenmiş; hemen sorgu suale çekmiştim ayaküstü. Çocuklarım çok haklılardı kederlenmekte. Okul personelinden birinin babası de kanser hastasıydı. Bu ölümcül hastalığın, gecikmeden tedavi ettirilmesi gerekiyordu. Yapabilecekleri bir şey gözükmüyor gibiydi. Az bir maaşla, büyük masraflar gerektiren bir tedaviye başvurmak imkânsızdı. Bu durum karşısında sessiz kalınamazdı. Nitekim öyle de oldu. Okul idarecileri ve öğretmenler, hemen harekete geçmişlerdi. Ne yapıp ne edip, aynı çatı altında bir kardeşlik havası estirmişler; bir yardım çağrısında bulunmuşlardı. İşte, bu kardeşliği en içten yansıtan, bu çağrıya en yürekten koşan, öğrenciler olmuştu. Onlar, henüz birer çocuktu; dersleriyle hemhâl olmuş birer ilim namzediydi. Her biri, büyümüş de küçülmüşlerdi. Henüz bir mevsime dahi yetişmeyen yaşlarına rağmen, akıl gözleri hayrete şayandı.

Günlerini karartan bir dert yüklenmişlerdi, cılız omuzlarına. Uykularını kaçıran bir sorumluluk almışlardı zayıf sırtlarına. Gül çehreleri asılmış, ak yürekleri dumanlanmıştı. Kimi, babasından daha fazla para koparabilmenin bir yolunu bulmuş; kimi de, haftalık harçlıklarından feragat etmişlerdi. Gayretler büyüdü; çabalar çoğaldı. Minik avuçları semaya kalktı. Safi dillerinde dua, nezih gönüllerinde sızı büyüdü.

Bu, yüreklerimizi ihtizaza getiren bir manzaraydı. Bu, sinelerimizi kardeşlik duygusuyla bezeyen bir manaydı. Bu, inceliğin, içtenliğin en parlak aynasıydı. Ak alınlı, gül çehreli çocuklar. Pak sineli, ay simalı çiçekler. Zeynepler, Ahmetler, Elifler, Muratlar… Bizlere, küçücük bedenlerinizle büyük ders verdiniz. Azıcık yaşınızla, yaşımıza kemal oldunuz. Bakın, annelerinizi tezgâhın başına geçirdiniz. Ellerimizi hamura soktunuz. "Çorbada azıcık tuzumuz olsun" dedik; aynı maksatla yapacağınız gıda kermesine katkıda bulunduk. Siz, damlalarınızdan bir göl oluştururken, içinizden birileri de, bir başka manzara sunmuştu nazarlarımıza.

Bir başka mana taşımışlardı kalplerimize. Sevdiklerinden verebilme hasletini çıkarmışlardı gün yüzüne. 'Kızılay Kolu'nun üç beş üyesiydi; bu, giydikleriyle giydirmeyi isteyenler ve bunun için emek verenler. Kıyafetler toplanacak, katlanacak, paketlenecek ve nerede, nasıl yaşadığı bilinmez birkaç yoksulun üst başı olacaktı. Giyilmeyen kıyafetleri giyilir, olmayan pabuçları olur yaptınız. Ya haftalar önce yaşanan manzaraya ne demeli? Üçüncü sınıf öğrencisi minik Nalân'ın teklifini göz ardı etmek mümkün müydü? Yavrucak, "Kimse yok mu?" diyenlere "Ben varım" diye haykırmak istemiş ve harçlıklarıyla ortaya çıkmıştı. Bir tohum olmuştu minik kalbinin kocaman sesi. Bu sesin yankısı haşyetli, meyvesi bereketliydi.

Öğretmeninin bir köşeye koyduğu kumbara, kâfi gelmedi pamuk ellere. Meğer bu ses bir değil, on-yüz Nalânların figanıy-

mış. Bu, Orhanların, Aysellerin, Hüseyinlerin, Eminelerin sedasıymış. Hiç kısılmayacak, kesilmeyecek gür sesleriymiş. Pamuk elli, tatlı dilli çocuklar… Sinesi deryadan, sözü baldan balalar… Bakın; el açıklığınızla, geniş yürekliliğinizle gönülleri fethettiniz. Bir katre iken derya, bir tümsek iken dağ oldunuz. "Azıcık vermenin, çok belâyı def ettiğini" ihtar ettiniz. Cömertliğin en güzel resmini çizdiniz.

Siz, harçlıklarınızı değil, tertemiz yüreklerinizi verdiniz. Bütün analar-babalar, sizi alkışlıyor. Bütün amcalar, halalar sizi kutluyor. Bütün nineler, dedeler sizi kucaklıyor. Şunu bilesiniz ki, sizin gül yüzleriniz, daha nice hastalara moral olacak. Tertemiz yürekleriniz, kimine bir soluk, kimine katık sunacak. Sevgili çocuklar, geleceğe, ilmin ışığında yürüyesiniz. Her gün, edebin hoşluğunu bilesiniz. Hayat aynanızda, faziletin güzelliğini seyredesiniz.

Okuduklarınızın hepsi Bakü'de, ilköğretim öğrencileri arasında yaşanan bir kaç yardımlaşma örneği.

KAFKAS'TA ANADOLU ESİNTİLERİ[36]

Minikler, enfes danslarıyla hep bir ağızdan "Anadolu'dan Geldik" türküsünü dillendiriyorlardı.

Hayata en içten gülümseyen, sevinci gönülden seven ve dostluk türkülerini yürekten söyleyenlerin dilinden bir şenliğe davet edilseydiniz, bilmem ki ne ölçüde davete icabet ederdiniz? Hele ki, o davet, sizi hayata gülümseten, yüreğinizi şefkat ölçüsünde sevgiyle süsleyen ve sesinizi en güzel nağmelerle büyüleyen çocuklarınızdan olursa? İşte biz, bahara henüz "merhaba" dediğimiz bir hafta sonu, Kafkas İlköğretim Okulu'nun tertip ettiği çocuk şenliğinin davetine âdeta koşarcasına icabet etmiş ve kendimizi buram buram Anadolu esintileri içinde buluvermiştik.

Yediden yetmişe bütün Kafkas ailesi, okul bahçesini lebâlep doldurmuştu. Çocuklar, albenili giysileriyle, gül çehreleriyle ve hoş cilveleriyle sanki kır çiçeklerini andırıyorlardı. Havada rengârenk balonlar uçuşuyor; serin bahar rüzgârının ritmiyle ay yıldızlı bayraklar dalgalanıyordu. Okul bahçesinin bir köşesini, semaverin kendine özgü havası sarmış; bir başka köşesini ise, pamuk helva tezgâhının cazibesi kaplamıştı. Annelerin hünerli elleriyle hazırlamış oldukları hamur işleri, davetlilerin gözlerini kamaştırıyordu. Konferans salonu ise, tamamıyla "Anadolu'dan Esintiler" sergisine tahsis edilmişti. Neler yoktu ki sergide? Yine annelerin "el emeği, göz nuru" olan onlarca el işleri, takılar, örgüler ve hatta bütün davetlilerin ilgi odağı oluveren ebru çalışması. Günün en büyük sürprizi ise, belki de bütün anne babaları, çocukluk günleri-

36 Bakü'de yapılan 23 Nisan Çocuk Bayramı şenlikleri münasebetiyle yazılmıştır.

ne alıp götürüveren bando takımı olmalıydı. Çocuk bayramlarının resmigeçit törenlerinin vazgeçilmezi değil miydi bando takımı? Ta o günlerden bugünlere erişmiş ve çocuklarımızın aynı ritim eşliğindeki yürüyüşlerini seyretme kıvancını yaşamıştık. Ya bando eşliğinde okunan millî marşların coşkusu nasıl anlatılabilirdi ki? Bir bahar günü, duyguların coşup kabardığı, sinelerin nezih hisleri yeniden sarmaladığı bambaşka iklimlere karışmıştı. Çocuk şenliği, hislere paralel olarak kesintisiz devam ediyordu.

Anadolu'nun dört bir köşesinden gelmiş minikler, enfes danslarıyla hep bir ağızdan "Anadolu'dan Geldik" türküsünü dillendiriyorlardı. "Bozkırlardan yaylalardan, kıyılardan, ovalardan, derelerden, tepelerden, Anadolu'dan geldik" dizelerini, miniklerin dilinden dinlemek tarifi imkânsız bir haz veriyordu. Belli ki, bu çocuklar, modern hayata mahkûm olsalar da, dağlardan almışlardı ilhamlarını; Yunuslarla sevmişlerdi lisanlarını.

Bir başka sınıfın öğrencileri ise, farklı renk ve dilden ülkelerin çocuklarını temsil ediyor ve şenlikte bir diyalog havası estiriyorlardı. Öyle ya, tarihin şeref levhalarında, nice kavimlerle yerleşen, et tırnak olup kaynaşan ecdadın torunları değil miydi onlar? Uygarlığa beşik olan, sevdalara çeşit olan bir milletin yarınları değiller miydi?

Belli ki, sevgi ve hoşgörünün engin dünyasında istikbale koşarken, mazinin şanlı destanlarını da unutmuyorlar ve bunu "Çanakkale Geçilmez" piyesiyle bir nebze ispat ediyorlardı. Hâsılı, çocuklara dair yazılan şiirlerin seslendirildiği, çeşitli aktivitelerin de sergilendiği şenliğin her bir karesi, aslında anne babaların fotoğraf albümlerinde çoktan en seçkin yerlerini almıştı. Hayatın en parlak aynaları olan çocukların simalarına ise, bir şehrâyine dair olan bütün duygular yansımıştı. Hayatın hiç durmayan akışına kapılmış biz yetişkinlere gelince, bir taraftan Anadolu'nun buram buram esintileri eşliğinde bir nostalji yaşamış; diğer taraftan da sevgi ve hoşgörünün en müessir bir dersini, miniklerin gönül dili ve hâl şivelerinde okumuştuk.

KÜÇÜK YÜREKLERİN BÜYÜK SEVGİSİ[37]

– Kuzum, yavrum, adın nedir?
– Gülbahar.
– Peki, senin anan, baban var mı?
– Var.
– Nasıl, zengin mi baban?
– Evet, zengin, beyzade.
– Öyle ise, giydiğin elbise niçin böyle sade? Yok mu senin incilerin, altın bileziklerin? Söyle, yavrum. Hiç sıkılma.
– Var, efendim, var. Lakin:
Öğretmenim her gün söyler, onların yok kıymeti,
Bir kızın ancak bilgidir, temizliktir ziyneti.
– Çok doğru söz.
Bu dünyada senin en çok sevdiğin,
Kimdir, kuzum, söyler misin?
– En çok sevdiğim ilkin
O Allah ki, yeri-göğü yaratır.
– Sonra kimler?
– Sonra O'nun gönderdiği elçiler.
– Başka sevdiklerin nasıl, yok mu?
– Var.

---

37 Azerbaycan'ın başşehri Bakü'de, dünyanın her yerinde olduğu gibi Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle, çeşitli programlarda cismi küçük, gönlü büyük çocuklarımız Peygamber Efendimiz'e olan sevgilerini dile getirdiler. Ben, o küçücük yüreklerden yansıyan bu sevgiden etkilendim ve bu yazıda öylece bunu dile getirmeye çalıştım.(S.D)

– Kimdir onlar?
– Anam, babam, öğretmenim, bir de bütün insanlar.

Hüseyin Cavid

Bir Kutlu Doğum Haftası daha kutlandı. Her yanı ışık sardı, dünyaya nur yağdı, kâinat neşeye gark oldu. Her şey, Kâinatın Efendisi'ni yâd-ı cemildi. Diller O'nu anlattı durdu; kalemler O'nu yazdı; gönüller O'nun sevgisiyle coştu. Nazarlar nereye çevrilse, âdeta O temessül ediyor; neye kulak kabartılsa, O anlatılıyor; ne okunsa O yazıyordu (Sallallâhü aleyhi ve sellem). Aslında O'nu, tam manasıyla ne kalem anlatabilirdi, ne de bir söz. Ama kalplerin O'na olan hasreti o kadar büyük, asırların hicranı o kadar derindi ki, her bir söz gözleri dolduruyor, her cümle gönülleri coşturuyordu.

En Sevgili, on beş asra rağmen, nice kalplerin hiç solmayan ve solmayacak olan Gül-i Ranalarıydı. O kalplerden, sözlere, mısralara, mektuplara akseden Kutlu Nebi'nin sevgisiydi. Öyleleri de vardı ki, küçücük yüreklerinde taşıdıkları bu büyük sevgiyi dile getirmişler, gözler önüne sermişlerdi de, büyüklerin gönlünde taht kurmuşlardı. Evet, çocuklardı bu büyük sevgiyi, küçücük yüreklerinde taşıyanlar. Kimi, Efendimiz'e (s.a.v.) yazdığı mektubuna yansıtmıştı sevgisini, kimi de ezberlediği bir şiirin mısralarına. Küçük Zekeriyya'nın ekranlara yansıyan Peygamber sevgisinin bir bölümünde, yürekleri ihtizaza getiren şu içten ifadeleri de vardı: "Sevgili Peygamberim, ben normalde kıskanç bir çocuk değilim. Ne kardeşimi, ne de oyuncaklarımı kıskanırım ama Senin Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e olan sevgini, onları mübarek kucağına alıp sarılmanı, öpüp koklamanı kıskanmamak mümkün mü? Sevgili Peygamberim, buyuruyorsun ki: "Çocuklarınızı çok öpün. Çünkü her öpücük için size Cennet'te bir derece verilir ki, iki derece arasında beş yüz senelik mesafe vardır. Melekler öpücüklerinizi sayarlar ve

sizin defterinize sevap yazarlar." Ne olur Ya Rasûlallah, Sen de benim başımı mübarek ellerinle okşasan, yanağıma o Cennet öpücüklerinden bir öpücük kondursan." Bu kutlu sevgi ikliminin talihlilerinden bir çocuk da, Efendiler Efendisi'ne olan hasretini şu satırlarına yansıtmış:

"Peygamber Efendimiz (s.a.v.) çocukları çok severmiş. Bir bayram günü Efendimiz yolda ilerlerken yeni bayramlık kıyafetleriyle oynayan çocukların yanında üstü başı yamalı, ağlayan minik bir kız görmüş. Çocukların ağlamasına dayanamayan Şefkatli Peygamberimiz hemen kızın yanına gidip neden ağladığını sormuş. Minik kız da soruyu soranın kim olduğuna bakmadan babasının savaşta şehit olduğunu ve yetim kaldığı için ağladığını söylemiş. Onun bu haline dayanamayan Allah Rasulü: "Sil gözünün yaşını yavrucuğum; ister misin senin baban ben olayım; Fatıma ablan, Aişe de annen olsun?" demiş. Çok sevinen minik kızı evine götürüp, süslemiş, karnını doyurmuş. Düşünmesi bile ne güzel ve ne hoş: Bir gece de benim gözyaşımı siler misin Efendim? Rüyamda olsun, elimden tutup o şirin evine götürür müsün? Benim de sahibim olur musun? Beni de Aişe ve Fatıma annelerime emanet eder misin?"

Bir çocuk korosu da: "İkliminde bu sevdanın/Çiçek çiçek açacaksın." mısralarıyla, coşkularını seslendirmişlerdi. Minik Ceyda ise, bu sevgi deryasından gönlünü çokça dolduranlardandı. Kollarını aça aça, yüreğini tuta tuta okuyordu dokunaklı mısralarını:

"Sevgili peygamberim,
Ben Seni çok severim,
Şu küçücük kalbimde,
En güzel yeri Sana veririm."

O (s.a.v.), çocukların dillerinde, gönüllerinde en saf duygularla anılmıştı. Dile gelen, mısralara dökülen bu büyük sevgi, kü-

çük yüreklerden Allah'ın en sevgili kuluna, Habib'ine bir Kutlu Doğum hediyesiydi. Beraberinde minik avuçlarına dolan dualar, masmavi ufuklarını kaplayan umutlar vardı.

"Bir kuş konsun minik yüreklerimize pır pır;
Seni anlayalım.
Seni, gönlümüzün Sultanlığına oturtalım.
Senin sevgine lâyık olalım."

"Elini koy yüreğimize, Ya Rasulallah"

OKUL BİZE NE ÖĞRETİYOR?[38]

Balaca goçaglar[39]

"18–19 Mart tarihleri arasında Türkiye Elmi Merkezler Teşkilatı ve TEKNOSA'nın teşşebüsü ile ibtidai mektebler arasında keçirilen II. layihe yarışmasında Qafgaz ilk öyretim mektebinden 2 şagirdimiz iştirak etdi. "İşıglı papak[40]"adlı layihe ile 3 A sinif şagirdi Elif Nur Bölek, IV. yeri ve "Zibil maşını[41]"adlı layihesi ile 6A sinif şagirdi Celaleddin Durmaz ise II. yeri tutdu. Her iki şagirdimiz rnünsifler heyetinin hüsusi mükâfatı ve medalı ile taltif olundu."

Rauf Veliyev

"Çağ"dan Haberler, No: 8, 2005

Okul sadece okuma yazma öğrendiğimiz, toplama ve çıkarmayı kavradığımız, ileriki yaşlarda fizik, kimya, biyoloji vs. ilimlere sahip olduğumuz bir kurum değildir. Bütün amacımız bu olsaydı evde hazırlanır, gidip imtihan verir ve diploma alırdık. Minik bir yavru için okul; anneciğinden ilk ayrılmayı öğrenmektir. Altı yıl boyunca dizinin dibinde oynadığı anacığı

---

38 Bu yazı, Sümeyra Irmak tarafından yazılmış olup Zaman Azerbaycan Gazetesinde "Hayatın İçinden" köşesinde 04.05.2005 tarihinde yayınlanmıştır. Ailemizin en büyük evladı Celaleddin ile ilgili olduğundan buraya almayı uygun gördük.(Ş.D)

39 Goçag: Yiğit, cesur, korkusuz, çalışkan, becerikli.

40 Işıklı Papak: Işıklı şapka

41 Zibil Maşını: Çöp arabası

onu birdenbire bu kara tahtalı sınıfa, öğretmeninin ellerine ve arkadaşlarının yüreğine teslim edivermiştir. Kaygılı geçen birkaç günün sonunda ise artık bu sınıf, bu koca binanın içinde ona evi kadar sıcak bir ortam öğretmeni de annesi kadar şefkatli bir bakıcı oluvermiştir. Bu da kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmektir. Sonra ise hayat için gerekli ne varsa bütün erdemleri öğrenir yavaş yavaş. Pıtır pıtır atan minicik kalbi anne-babasından sonra bir de öğretmenini, bir de arkadaşlarını sevmeyi öğrenir. Hayatı, dostluğu, küsüp barışarak özür dilemeyi, üzülmeyi, ardından sevinebilmeyi öğrenir. İki kaleminden birini, silgisinin yarısını, kekinden bir ısırık paylaşmayı öğrenir. İşte Kafkas İlköğretim Okulundan bir öğrenci Celaleddin. Okulunda düzenlenen Proje Yarışmasına katılıyor. Burada birinci olarak, Türkiye'deki yarışmaya katılım hakkı kazanıyor. Öğretmenleri götürüyor onu bu uluslararası yarışmaya ve orada da ikinci oluyor. Kendisine bir kamera hediye ediyorlar. O da getirip kamerasını okuluna hediye ediyor. Beni yetiştiren öğretmenlerime, altında ilim öğrendiğim bu mübarek çatıya, okuluma hediyem olsun diyor. Evet, sözü buraya getirmek istiyordum işte. Paylaşmayı öğrenmek. Hayır, hayır, bu paylaşmak da değil ki… Yarısı senin yarısı benim olsun demiyor. Kendi hakkından geçip ta derinden, en gönülden bu sizin olsun diyor. İbret alana bu da bir ders aslında. (En sevdiğim) diyerek sımsıkı sarıldığımız dünyalıklarımızın hiç olmazsa birazından vazgeçebilseydik bu kadar aç, muhtaç, fakir insan olur muydu? Çöplerden ekmek arayan insanlar, bebeği elinde dilenen kadınlar, hastasına ilaç alamayan dertli babalar kalır mıydı? Kendi dertlerimizin içinde kıvranmaktan başkalarını unuttuk. Kendimize hak kazandırmak için de, 'bırak canım, hepsi numara yapıyor. O fakir gördüklerimiz senden benden zengindir' bahanelerinin ardına sığınıp, sızlanmak isteyen vicdanımızı da susturduk. Ama ümitsizlik yok. Baksanıza bugün Celaleddin,

yarın bir başkası, binlercesi yetişiyor şimdilerde. Kanayan yaraları sarmaya, düşenlere yardım eli uzatmaya. İnsana yakışan bir ruh sahibi olmaya namzet, erdemli gönüller yetişiyor bu okullarda. Ne diyeyim? Yavrusu gül olsun diye toprak olmuş anasını babasını tebrik etmek gerek. Sadece toprak yeter mi güle? Suya da ışığa da ihtiyacı var. Bu gülleri sulayan mübarek ellere, ışık veren aydınlık gönüllere de göz aydınlığı vermek gerek. Azminiz hiç tükenmesin, umudunuz bitmesin sevgili öğretmenler. Bakın gülleriniz tomurcuklanıyor işte.

KIRILMAYAN OYUNCAKLAR

"Hülasa, orada canınız ne isterse, gözleriniz hangi manzaralardan hoşlanırsa hepsi var."
Zuhruf suresi, 43/ 71

Üç ayların bereket ikliminin, her şeyi kuşattığı günlerdi. Zamanın her dilimi, mekânın her nevi, bu iklimin tesiriyle bir başka hâle bürünmüştü. Günler daha bir ağarmış, gönüller göğermiş, hayat huzura kol kanat germişti. Gurbet havası da, çoktan, bu iklimin sağanağına tutulmuştu. Tatiller tamamlanmış, vatan geride bırakılmıştı. Anayurttan atayurda can Azerbaycan'ın incisi Bakü'ye, kendilerine tevdi edilen vazifelerinin başına dönmüşlerdi. Yeni bir mevsime kapı aralanmış; üç aylar, rahmete güzergâh kılınmıştı.

Hâller, en güzel hâlleri özlüyor; inancın büyülü havası esiyordu, rüzgârlı şehirde.

Hakk'a sımsıkı sarılanlar, "haslet-i hamrâ" ya bürünenler, göz-gönül coşkunluğunu hissedenler, teslimiyet sefinesine binenler.

Gülbin Hanım, bu feyz-âver iklimde, göz-gönül coşkunluğunu en çok hissedenlerdendi. Bu iklimde, en çok ıslanan ve bu havayı en çok soluklayanlardandı.

Gülbin Hanım'ı, henüz bir ay önce tanıdığımda, onu teslimiyet gemisinde yolculuk ediyor gibi gördüm.

Çünkü o, bir buçuk yaşındaki küçük oğlunu, bir hafta önce Hakk'a teslim eden acılı bir anneydi.

Akıllarından hiç geçmeyen, hayallerine hiç uğramayan bir hastalığın gölgesinde yürümüştü minik Gökhan eceline. Adı " Kistik fibrozis " olan bu hastalıkla, bir yıl mücadele etmişti ana baba. Gökhan'ın salgı yapan organları, normal insanlara göre daha koyu salgı üretiyordu. Bunun sonucunda akciğerinde balgam oluşuyor ve balgamla biriken mikrop vücudun direncini alıp götürüyordu. Eskilerde "mukovitsidoz" diye bilinen ve hâlihazırda tedavisi bulunmayan bu hastalığa, minik yavrunun bedeni yenik düşmüştü.

Anne baba, yavrularının gözlerinin önünde erimesine elbette göz yummadılar. Doktorların gözetimiyle, tedavinin umuduyla ve dostlarının dualarıyla şifa dilediler Yüce Mevlâ'dan ama Hak dileyince, doktorlar da, dualar da önüne geçemediler ecelin.

Gökhan, geçen Berat Kandili'nde eceli takdir edilenlerdendi ki; ömrünün ikinci Berat gecesine erememişti. Regaib Kandili'nden bir gün sonra, bir Cuma ikindisinde kanatlanmıştı Cennet yamaçlarına. Bu minik yavru için kandil hediyesi idi belki de Cennet… Bir yıldır çektiği acıların dindiği, ruhunun dinlendiği, hastanelerin loş odalarının Cennet mekânlara döndüğü bir atiyye idi…

Bunu bir de ana yüreğine sormalıydı. Ne sırların otağı, nasıl sevginin membaıydı anaların kalbi? Rahman'ın merhametine en parlak ayine, Sultan'ın saraylarına en lâyık haneydi.

O aynada, nice hüzünler iz bırakmış; o hanede çok şefkat esintileri mekân tutmuştu.

Gülbin Hanım da, elbette oğlunun ölümüyle en büyük hüznünü yaşamış, yer yer gözyaşlarını akıtmıştı.

Bu ağaran günlerde, "*İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun*" ilahi tesellisiyle kanat açmış yüreğinin doruğunda. Her fâninin, Allah'tan gelen ve yine O'na giden bir yolun yolcusu olduğunu nakşetmiş ruhunun atlasında.

Anne baba, ulvî duyguların doruğunda karşılamışlardı ölümü. Hatta bir rahmet tecellisi diye de düşünmüşlerdi çekilen ıs-

tıraplara göre. Ömrün bir kaç adım ötesinde ölümün ve ölümün verâsında ölümsüzlük şöleninin olduğuna inançları sonsuzdu. Gökhan da henüz bebekken davet edilmişti bu şölene.

Şimdi o, dört yaşındaki oğlu Burhan'la, Orta Asya'nın bağrında neşet eden nice tomurcukların neşvesine iştirak etmenin ulvi duygularıyla huzur soluklamakta.

Ama henüz dört yaşındaki Burhan için öyle miydi?

O, bu şöleni, anne-babası gibi mi görüyordu? Ona göre kardeşi nerdeydi? Oynayabiliyor muydu? Mutlu muydu? Yoksa yine acı mı çekiyordu? Büyükannesinin ve dedesinin dizi dibinde az mı beklemişti annesini ve kardeşini. Ne çok oyuncak ayırmıştı kardeşi için oysa. Hastaneden çıkacağı günleri iple çeker olmuştu. O nahif ruhuyla o da acı çekiyordu kardeşinin hastalığından.

Kardeşinin yolunu gözlerken, son yolculuğuna uğurlandığını işitiyordu. O uçmuştu uçmasına da, kendisinden de bir parça alıp gitmişti sanki.

Kardeşi uçmuştu ama bütün yıldızlar sönmüştü minik semasında. Vicdanının seması karanlıklara gömülmüştü. "Allah'ım, ne olur dirilt de onun güzel yüzünü bir kere daha göreyim." Geceleri minik ellerini açar da, dua ederdi Yüce Yaradan'a. Bu figan eden gönlüne derman olacak, içindeki yangını söndürecek ne olabilirdi? Tamam, Cennet'e gitmişti kardeşi. Hem Cennet çok güzeldi. Annesi öyle anlatmıştı hep.

Başta annesi ve babası olmak üzere, herkes Cennet'e gittiğini söylüyordu kardeşinin. Cennet'ten bahsetmişti annesi ara ara. Güzel bir yerdi Cennet de, ne kadar güzeldi?

Hem kardeşinin canı hiç sıkılmıyor muydu orada? Oyun oynayabiliyor muydu?

Bir gün, annesiyle paylaşınca sorularını, şöyle bir diyalog geçmişti ana-oğlun arasında:

– Anne, kardeşim iyileşti mi artık?

– Bak yavrum, kardeşin Cennet'e gitti. Artık orada iyileşti. Bir daha hasta olmayacak.

– Peki, kardeşimin canı sıkılmıyor mu orada?

– Hayır, yavrum. Gökhan orada oynuyor. Hem de kırılmayan oyuncaklarla.

– Kırılmayan oyuncaklarla mı?

– Evet, kırılmayan oyuncaklarla…

O gün bugün çok merak etmişti Burhan Cennet'i, kardeşini ve de kırılmayan oyuncakları.

Yeni bir kandile kavuşma heyecanı hâkimdi yüreklerde. Şaban'ın on beşine erişilecek, taraf-ı İlâhi'den meleklere, mahlûkatın ömür, rızk ve amellerine dair talimat verilecekti. Kim, ne kadar Rahman'ın sofrasından nimetlenecek, dünya hanında ne vakte kadar konaklayacak ve hangi hâl üzere bulunacak? Bütün bu suallerin bir yıllık cevabı, bir kaç gün sonra, melekler safında bilinecekti biiznillah.

Burhan, sevimli ve güleç bir çocuk… Her çocuk gibi oyun düşkünü, oyuncak tutkunu.

Bugün, bir başka sevimli Burhan... Apayrı gülücükler var, masum simasında. Neşesi, cilvesi pek çok nedense...

Onu, böylesine mutlu kılan, mütebessim, minik yüzünün arkasına gizlenen mühim bir sebep olmalıydı.

– Çok mutlusun bugün Burhan.

– Evet.

– Nedir seni bu kadar mutlu eden?

– Şeeyy…

O sırada annesine çevirdi masum bakışlarını. Bir süre anaoğul bakıştılar öylece. Gözleri çok şey konuşmuştu besbelli. Çok geçmeden beklediği onay geldi annesinden.

– Oğlum, anlat haydi teyzene dün gece gördüğün rüyanı.

Bu mutluluğun sırrı bir rüyaydı demek.

Neyse ki, Burhan, merakımı fazla uzatmadı. O tatlı şivesiyle, gülen gözleriyle anlatmaya başladı rüyasını. Mutluluğun sırrı kelime kelime dökülüverdi dudaklarından.

– Rüyamda, kardeşimi gördüm. Cennet'teydi. Beraber oyunlar oynadık. Hem de hiç kırılmayan oyuncaklarla. Cennet çok güzeldi. Oyuncaklar da… Kardeşim de çok mutluydu.

Elbette, inancın pembe dünyasında her şey bambaşkaydı. Ölüm bile… Gerçek mutluluk da ölümün sonrasındaydı.

Çok güzel bir rüyaydı doğrusu.

Kalbindeki onulmaz yara böyle tamir olmuştu. Şimdi o, Cennet yamaçlarında kanat çırpıyor, oyunlar oynuyor. Hem de kırılmayan oyuncaklarla.

İşte, aradan bir ay geçmişti ve Burhan, rüyasında Cennet'e gitti kardeşinin misafiri olarak. Güzel Cennet'i, mutlu kardeşini ve kırılmayan oyuncakları gördü. Çok mutlu oldu.

Sonra, kardeşini, güzelim Cennet'te, kırılmayan oyuncaklarıyla baş başa bırakarak dünyaya açtı uykulu gözlerini.

Bir ömür sonunda, sevdikleriyle beraber, Cennet'in ebedi misafiri olmak umuduyla... Hem, Sevgili Peygamberimiz buyuruyorlar ki:

"Kişi, sevdiği ile beraber Cennet'te bulunacaktır."

Ömrün, uzun ve sıhhatli olsun Burhan!

"Allah'ım, o seçkin sevgilinin şefaatiyle bizleri iyi kullarınla beraber Cennet'ine koy!"

ALLAH KORUSUN

Güller Kopmasın

"Bazen kaza geliyorum der; bazen korktuğumuz başımıza gelir. Bu kez de sanki benzer bir hadise olmuştu: Henüz on gün önce gazetemizde Seher Durmaz Hanımefendi'nin 'hayatın içinden' köşesinde kaleme aldığı 'Allah korusun' adlı yazıda, doğal gazdan zehirlenme hadisesi ile karşı karşıya kalan bir ailenin sırlı bir rüya sonucunda felaketin eşiğinden kurtuluşu dile getiriliyor ve benzer tehlikelerle yüz yüze kalmamak için gerekli tedbirlerin zamanında alınmasına farklı perspektiflerden dikkat çekiliyordu.

Bakü ve Sumgayıt gibi şehirlerde hemen her mevsim etkisini hissettiren güçlü bir rüzgâr var. Doğal gazdan faydalanmada rüzgârı dikkate almadan ev veya işyerlerimizin çeşitli bölümlerinde su veya ısıtma sistemi kurmamız ya da mutfaktaki ocakları veya emniyeti olmayan doğal gaz sobalarını özellikle geceleri yanar vaziyette açık bırakmamız canımızdan olmaya sebep oluyor. Zaten fakirlik ve cehalet; coğrafyamızda yaşanan hemen her bir sosyal, siyasal ve ekonomik problemin üç temel kaynağından ikisi değil mi?"

O. Nuri Aras
Zaman Azerbaycan Gazetesi,
20 Aralık 2005

Binbir tehlike ile örülü bir hayatın içindeyiz. Her an yüreğimizi ağzımıza getiren kazalarla iç içeyiz. Evde, yolda, iş yerinde

adeta birer tehlike çemberindeyiz. Evi boydan boya saran kablolar, yuvasında oynayıp duran prizler, aniden sönüverip yine o tezlikle yanan gazlar, tangır tungur işleyen asansörler.

Yollarda burun buruna ilerleyen vasıtalar, birbirine öfke ile bakan şoförler ve hep pürtelâş yayalar.

Öyleyse, kazalardan korunmanın yollarını bilmeli ve harfi harfine uymalıyız. Tedbiri asla elden bırakmamalı, pürdikkat yaşamalıyız. Tabiri caizse, hayata gözümüzü dört açmalıyız. Yoksa "Allah Korusun.", kaza "geliyorum" demez, geliverir. Gelince de elden ne gelir?

Bazen lûtf-u İlâhi ile ikaz gelir ama her zaman mı? Her zamanki akşamlardan biri yaşanmıştı Meltem Hanımların evinde. Yenilmiş, içilmiş ve nihayet uyku saati gelip çatmıştı. Bir günün yorgunluğuyla da, kaşla göz arasında derin bir uykuya dalıverdiler.

Aradan çok geçmemişti ki Meltem Hanım, telaşlı bir sesle irkildi. Bu, çok sevdiği komşusunun sesiydi. Komşusu, ısrarla aynı ikazı yapıp duruyordu:

– Meltem, kalkın, ocağı kapatın. Yoksa...

Meltem Hanım, güçlükle gözlerini açtı. Bir rüya görmüştü ama gerçek gibiydi. Bu rüya da neyin nesiydi şimdi? Yatağından hafifçe doğruldu. Ağır bir gaz kokusunu o anda fark etti ve hemen eşini uyandırdı. Alelacele mutfağa koştular. Ocağın biri açık kalmış ve gaz sönmüştü. Nasıl olmuştu da bunu fark edememişlerdi. Oysa yatmadan önce, her şeyi kontrol etmeyi prensip edinmişlerdi. Demek ki, gözden kaçabiliyordu. Ocağı kapatır kapatmaz evi havalandırdılar. Sonrasında altı yaşındaki oğullarının yatağında soluk aldılar. Allah'tan çocuk odası mutfağa hayli uzaktı. Çocukları mışıl mışıl uyuyordu.

Meltem, kendilerini bekleyen bir felaketin eşiğinden, sırlı bir rüya sayesinde kurtulmanın hâlâ tesirinde.

Hayat sırlarla dolu… Her an o sırlardan biri kapımızı çalabiliyor ya da hayatımıza bir sır kapısı açılabiliyor. Bunu görebilmek yahut görememek bir şey değiştirmiyor. Her şeye rağmen hayat sebepler dairesinde akıp gidiyor. Sebepleri göz ardı etmenin kesinlikle izahı olmuyor. Her şey, O, "Ol" deyince oluveriyor. Bütün sebepler bir araya gelse de, O dilemedikten sonra hiçbir şey olmuyor.

Demek ki, önce sebeplere, sonra sebeplerin Sahibi'ne sığınmak gerekiyor. Büyüklerimiz, tevekkülle, sebeplere riayeti mezceden ne güzel bir söz söylemişler: "Sebeplere tevessül etmek, tevekküle mani değildir."

Evet, tevekkül her ne kadar rehber ise de, sebeplere riayet de Peygamber sünnetidir. Hz. Peygamber'e: "Devemi bağlayayım mı, yoksa tevekkül mü edeyim?" diyen bedeviye, "Devenin dizine ipini vur, öyle tevekkül eyle." beyanı çizgisinde herkese açık bir ibret olmalı.

Allah cümlemizi korusun.

ROZA

"Temiz kalbli, güler yüzlü, yüksek insani değerleri özünde cemleşdiren ve herkese hoş münasibeti ile sevilen çok sevdiyimiz personalımız Roza Hanım Hüseynovanın vefatından kederlendiyimizi bildirir, Merhumeye Allahdan gani-gani rahmet, ailesi ve yakınlarına başsağlığı ve sabr dileyirik."

Qafqaz Universitetinin
kollektivi adından rektor,
Prof. Dr. Ahmet SANİÇ
Zaman Azerbaycan Gazetesi, Taziye
15.12.2005,

Roza[42]…

Daha dün, çiçeği burnunda, gencecik bir gelindin. Henüz bir ayını bile doldurmadın. Yepyeniydi evin, eşin, her şeyin. Hayatın en mutlu günleriydi sevdiklerin için. Bugün, sonsuzluğun sırlı deryalarına demir attın ansızın. Belki de şimdi, mesutlardan da mesutsun; lâkin geride bıraktıklarını hüzünlere boğdun. Bak; anan-atan, eşin-dostun senin için ağlıyorlar bu-

---

42 Roza HÜSEYNOVA: 24 Nisan 1979'da şu anda Ermenistan sınırları içinde kalan Noyemberyan rayonunda doğmuştur. 1986 yılında aynı yerde Azerbaycan mektebinin l. sınıfına kaydolmuştur.. 1989'cu yılda Ermenistan'dan mecburen göçmek zorunda kalmış ve Azerbaycan Cumhuriyeti, Oğız rayonu, Calut köyünde orta tahsiline devam etmiştir. 1996 yılında buradan mezun olmuş, Qafqaz Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği bölümüne girmiştir. 2001de mezun olmuştur.. 23.12.2004 tarihinden itibaren Qafqaz Üniversitesinde telefon operatörü vazifesinde çalışmaktaydı. 14 Aralık 2005 tarihinde, düğününden üç hafta sonra evinde gaz zehirlenmesinden vefat etti.

gün; ansızın gidiverişine, usulca susuverişine. Bilirdik; sakindin, sessizdin, gürültüsüzdün. Sözü gümüş, sükûtu altın bilirdin. Oysa bugün, derinlerden derin sükûta gömüldün. Donup kaldık ardından, lâl kesildik suskunluğundan.

Roza… Meçhule giden gemiye binerken gür oldu sesin. Elemliydi seyahatin, kalakaldı rıhtımda sevdiklerin.

Sevdiklerin, senin için yaslıydı bugün Roza. Fatihalar, Yasinler okundu; yürekler bir oldu, attı senin için; dualar edildi ebedi selametin için.

Ben de elemliydim bugün Roza; daha ne olmuştu ki tanışalı şunun şurasında?

Hani, dün uğramıştım ya yanına on dakikalığına; halini hatırını sorayım diye. Yine sıcacıktı odacığın, kaygısızdı sohbetçiğin. Hani, henüz düğün hediyeni alamadığımı dile getirmiştim de: "Ne gerek var abla hediyeye, ziyaretiniz yeter." demiştin ya Roza. Nereden bilebilirdim düğün hediyenin, ertesi gün, nemli gözlerimle, titrek dudaklarımla okuyacağım "Yasin" cüzü olacağını? Nereden bilebilirdim kırık dökük cümlelerimle, sana son defa sesleneceğimi?

Hani, dün çıkarken yine karşılaşmıştık ya koridorda. "Nasılsın abla?" demiştin kocaman gülümsemenle. "Sağ olasın" demiş ve el sallayıp ayrılmıştım ya. Bilseydim, ötelere yolculuğuna el salladığımı, ayrılır mıydım hiç oradan Roza. Hep konuşurdum seninle, konuşamadığım ve konuşamayacağım kadar.

Bugün, hep seninle konuştum Roza; dün konuşamadığım kadar. Yalnız ben miydim seni konuşan? Herkesin dilinde sen vardın bugün; yarın da öyle olacak Roza.

Bugün de, telefonlar çalacak çalmasına, dersler devam edecek, mesai kesilmeyecek; lâkin şunu bil ki Roza, mesai arkadaşların zor alışacaklar sensizliğine. Tıklattıkları kapının ardındaki güler yüzünü, öğle saatlerinin kısacık randevularını arayacaklar.

Senin, sonsuzluğun kapısını araladığını unutmadan; ser verip sır vermeden ayrılışını hâlâ anlayamadan.

Hayat devam edecek anlayacağın Roza; bıraktığın yerden. Gidenler için öyle olmuyor mu zaten? Kim dönüyor ki seferinden, kim gidiyor ki sefere gidenin peşinden? Daha dün, sen de hayatın içindeydin; hayatla iç içeydin Roza. Gülen yüzünle, güzel gönlünle hayatının baharındaydın.

Gidişin tez oldu Roza. Daha, birlikte çaylar içip, hasbihal etmeyecek miydik? Sevgi neşideleri mırıldanıp, kardeşlik türküleri söylemeyecek miydik? Sevginin ötesinde dava bilmeyecek, hep gönüller yapmayacak mıydık?

"Ben gelmedim dava için;
Benim işim sevgi için;
Dostun evi gönüllerdir;
Gönüller yapmaya geldim"

diyen Yunus'un yolunu, yol bilmeyecek miydik? Biz mi geç kaldık Roza, yoksa sen mi erken gittin?

Şimdi, sen gittin gitmesine de Roza; bir bilsen giderayak ne dersler verdiğini, söz dinlemez nefislerimize? Dünyanın fani yüzü seyrimizde dünden beri.

Şimdi, sen gittin gitmesine de Roza; bir bilsen, giderayak ne nedamet sancıları çektirdiğini, öğüt bellemez gönüllerimize.

Sürç ü lisan ettikse affola Roza, nisyanımız olduysa mazur görüle. Yüreklerden kopup gelen dualar, affına ve affımıza vesile ola.

Adın dillerden, "yâdı cemil"in gönüllerden düşmeye.

Mekânın Cennet ola Roza.

ÜÇ BEŞ DAKİKA TERENNÜM

Yağmur Musikisi

Ötelerin gülücükleri gibi damlalar,
Dolaşır, ayrı düştüğü deryaları arar.
Ses verir ud telleri gibi ince ince,
Yerin solukları duyulur yağmur deyince.
.
Toz-toprak lâl kesilir ve durup onu dinler;
Sarı, yeşil, pembe çiçekleriyle bahçeler,
Yağmur musikisiyle dirilir birer birer,
Her damlayla yere sanki bir melek gibi iner.
Gözlere gelip çarpan nakış nakış damlalar,
Bu sihirli armonide tüllenir verâlar.
.
Her zaman hususî bir lezzetle iner yağmur,
Cennet kokularıyla duyulur buhur buhur.

Fethullah Gülen

Yağmurlu bir Bakü sabahı. Gri bulutların şefkat sancısı, kara toprağın hasret acısı dinmiş; semadan arza rahmet damlaları inmiş. Toprak, günlerdir yolunu gözlediği âb-ı hayatına kanmış; ağaçlar, dal budak arınmış; binalar yıkanmış, yollar ıslanmış. Hava, tertemiz; şehir, pırıl pırıl; deniz, masmavi… Bu sabah Bakü, bir yağmur musikisi mırıldanıyor. Bu eşsiz ezgiyle, günün hengâmesi kara örtüsüne bürünüyor; şehrin mestane yaşantısı maziye gömülüyor. Hayatın güzelliğine perde olan her şey,

bir kenara çekilip; yerini, gözlere gönüllere şenlik manzaralara bırakıyor. Üç beş dakika, bu doyumsuz manzaranın seyrine dalmış, enfes musikinin nağmelerine kulak kabartıyorum. O da ne? Penceremizin önünde iki boz renkli kuş; birbirinden sevimli iki kumru. Bir çift camın arkasından seyrine doyumu olmayan minicik bir mola… Sonrasında, bu molayı bir şölene çeviren, donuk camları neşeye gark eden, yalnız balkonlara, soğuk binalara saadet yaşatan nağmeler. Yağmur musikisine eşlik eden şen ötüşler. Bu ne hoş bir koro, ne iç açıcı bir konser. Yalnız ikisi mi? Kızıl bir şafakta yuvasından ayrılan, daldan dala konan, azıcık rızk için kilometrelerce yol kat eden, semanın cıvıl cıvıl sakinleri. Ağaçların dallarında, çatı başlarında, duvar diplerinde, çimlerin arasında irili ufaklı onlarca kuş. "*Baksana göklerde olan, yerde olan herkes ve kanatlarını çarparak uçan dizi dizi kuşlar hep Allah'ı tesbih ederler. Onlardan her biri kendi duasını ve tesbihini pekiyi bellemiştir.*" (Nur Suresi, 41) ayetinin âyineleri.

Her biri farklı melodiye sahip onlarca kuş şarkıları… Kendilerine has dilleriyle bir anış, insanlara inşirah veren ötüş. Dünyada hiçbir müzik aletinin çıkaramayacağı güzel sesin sahipleri… 740 farklı notanın bulunduğu bir şarkıyı bir dakikadan daha az sürede söyleyebilen küçük bestekârlar. Şarkısını günde 3000 kereden ziyade tekrar edebilen serzâkirler. Nağmeleriyle birçok mananın mesajını veren söz üstadları. Yahut mahallî lehçeleriyle koroya iştirak eden sosyal münasebetlerini kuvvetlendiren duyarlı bireyler. Mozaik şarkılarıyla seher vakitlerini mest eden muğanniler. Gaflet uykusuna dalanları ikaz eden münadiler. Rahmetin kendi âlemlerinde ilân edicileri. "Kimden medet gelir, kimden rahmet beklenir?" sualinin ihtar edicileri.

Hayatın hızına yetişmek çok zor… Şehir hengâmesini yaşamak bir hayli güç... Trafiğin müthiş gürültüsüne katlanmak büyük bir dert… Günün yoğun işlerinde boğulmak da kaçınılmaz bir illet…

Böylesi bir hayatın içinde ruhun yorgunluğunu, kalbin bezginliğini üzerinizden atabilmenin güzel bir yolunu mu arıyorsunuz? Ayrıcalıklı bir fasıla özlemi duyuyor, enfes bir teneffüsü iple mi çekiyorsunuz? Öyleyse, kendinizi tabiatın bir seyrine bırakın. Yağmurun musikisinden, suyun şırıltısından, rüzgârın uğultusundan, yaprakların hışırtısından yahut kuşların cıvıltısından birkaç nağmeye kulak verin. Göreceksiniz ki, tabiatın üç beş dakikalık terennümü, ruhlarınızın yorgunluğunu alacak; kalplerinize neşenin en duyulmazlarını duyuracak. Bu dakikalar, belki de sizin, hiç geçmesini istemediğiniz birer eşref saatine dönüşecek. Hissedip de bir türlü dillendiremediğiniz, nağmelerini tabiatın sesinde bulduğunuz bir eşref saati.

BAKÜ'DE SIRADIŞI BİR GÜN

Bugün, çok insan için sıradan bir gün. Öğrenciler sırasında, öğretmenler kara tahtanın yanında, sair çalışanlar iş başında. Hemşireler, doktorlar, mühendisler, iş adamları. Memurlar, şoförler, satıcılar, yolcular…

Su gibi akan zamanın, süratle geçen hayatın her bir kademesinde, her bir karesinde yaşayan insanlar ve görülen işler…

Bugün, benim için sıra dışı bir gün; hayatın içindeki rollerimi askıya aldığım, bambaşka âlemlere daldığım. Hayata bakışım, zamanı algılayışım bir başka bugün.

Henüz günün erken saatleri… Ağır bir griple başladım güne. Başım şiddetle ağrımakta; eklemlerim sızlamakta; boğazıma düğümler sıralanmakta, gözlerim yuvasından fırlayacak, dişlerim yerinden sökülecek gibi.

Eşimi ve çocuklarımı uğurladım; hayır, hayır, uğurlayamadım, kendileri çıkıp gittiler. Kaldım kendimle baş başa; hem de bu hasta hâlimle. Kocamın, önüme getirdiği bir bardak ıhlamuru yudumladım zoraki; bir ağrı kesici içebilmek için.

Bugün çok hastayım. Evimin günlük işlerini doğru dürüst yapamayacağım, ders çalışamayacağım, kitap okuyamayacağım, misafir kabul edemeyeceğim, herhangi bir programa iştirak edemeyeceğim, bir ziyaret gerçekleştiremeyeceğim.

Bugün bir tasavvur ikliminde dolaşacağım. Bugün, hayattaki rollerimi değil, hayat ötesi rolümü düşüneceğim. Bugün, darmadağınık evimle, kalp evimin dağınıklığını kıyaslayacağım.

Bugün, şu ilkbaharın diriliş günlerinden sıyrılıp, ebedi âleme diriliş öyküsünü okuyacağım. Bugün, misafir kabul edemeyeceğim; lâkin ecel meleğinin heybetiyle oturup kalkacağım. Bugün, evvelkilerin çıktıkları, benim de mutlaka çıkacağım bir seyahatin hayalinde dolaşacağım. Bugün, henüz iki aylık kardeşimin, yedi yaşımda bir dedemin, on üç yıl önce diğer dedemin, dokuz yıl önce babaannemin, kırk gün akabinde büyük amcamın, bir buçuk yıl önce dayımın oğlunun ve geçen yaz anneannemin, daha onlarca dostumuzun, yüzlerce tanıdığımızın, binlerce yurttaşımızın, milyonlarca insanımızın ebedi yolculuklarını hatırlayacağım. Bugün, bu güzel gurbet diyarını, aslî vatanın esintileriyle dolduracağım.

Bugün, yüzümü, beni asla kendimle baş başa bırakmayan Rabbim' e çevireceğim. Bugün, gönlümü, beni hiç yalnızlığın girdabına terk etmeyen Hakiki Dost'a boşaltacağım. Bugün ellerimi, hiçbir zaman eli boş göndermeyen Rahman'a açacağım.

Bugün, yitirdiğim sıhhatimi, Ezeli Dost'umu, ebedi hayatımı kazanabilmek için duanın rahmet damlalarında ıslanacağım. Ömrümün henüz yarısında olduğumu zannedip aldanmamak için; emellerimi ecel gerçeğiyle yoğurup istikamet verebilmek için; işlerimi en güzel niyetlerle bezeyip, Cennet semerelerine dönüştürmek için; sıradan günlerimi, boşa geçen anlarımı, kıymetini bilemediğim dünlerimi doyasıya, dolasıya yaşayabilmek için, duanın bereket sofrasına oturacağım.

Bugün Yaradan'a el açacağım. Hastalara şifa, dertlilere deva, çaresizlere çare, kimsesizlere kimse olmasını dileyeceğim.

Bugün, bir tefekkür deryasına dalacağım. Dünyaya hükmeden güç ve kuvvetlere inat acizliğin, zevk ve eğlencenin binbir nevinin gerisindeki ıstırabın, nice formül ve çıkış yollarına karşı çaresizliğin, bütün kalabalıkların içinde kimsesizliğin manasını öğreneceğim.

Bugün, bir avuç duanın saflığından kana kana içeceğim.

Bugün, hastayım. Belki, yarın iyileşeceğim. Sıradan günlere erişeceğim. Dünyadaki rollerimi tekrar üstleneceğim. Sonu gelmeyen emellerimle mücadele edeceğim.

Ama bugün, sıradan günlerimi, minik rollerimi ve uzun emellerimi uçurdum yarınlara. Ve bugün, yitirdiğim sıhhatimle, sıra dışı bir günde, kendimi yaşayacağım.